EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 19.9.2007
KOM(2007) 531 galutinis

2007/0198 (COD)

Pasiūlymas

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS

iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 1228/2003 dėl prieigos prie tarpvalstybinių elektros energijos mainų tinklo sąlygų

(pateikta Komisijos)

{SEK(2007) 1179}
{SEK(2007) 1180}

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

Elektra ir dujos yra Europos gerovės pagrindas. Jei Europos elektros ir dujų rinka bus nekonkurencinga ir neefektyvi, Europos piliečiai už pagrindiniais laikomus kasdienius elektros ir dujų poreikius mokės pernelyg didelę kainą. Taigi, kaip energetika yra svarbi Europos pramonei, taip elektros ir dujų rinka yra esminė Europos konkurencingumui.

Be to, konkurencinga ir veiksminga elektros ir dujų rinka yra būtina išankstinė sąlyga siekiant sustabdyti klimato kaitą. Tik veikiančioje rinkoje įmanoma sukurti veiksmingą teršalų išmetimo leidimų prekybos sistemą ir atsinaujinančios energijos pramonę, kuri padės pasiekti ambicingą Europos Tarybos nustatytą tikslą – užtikrinti, kad iki 2020 m. 20 proc. ES energijos sudarytų energija iš atsinaujinančiosios energijos šaltinių.

Pagaliau visoje Europos Sąjungoje konkurencinga elektros ir dujų rinka yra svarbiausia siekiant užtikrinti energijos tiekimą Europoje, nes tik visą Europą apimanti ir konkurencinga rinka pritrauks teisingas investicijas, pasiūlys teisingas galimybes naudotis energijos tinklu visiems potencialiems investuotojams ir sukurs realias, veiksmingas paskatas tinklo operatoriams ir gamintojams investuoti milijardus eurų, kurių prireiks Europos Sąjungai per artimiausius du dešimtmečius.

Elektros ir dujų rinkos liberalizavimo procesas buvo pradėtas prieš apytiksliai 10 metų. Per tuos 10 metų daugeliui Europos piliečių išaugusi pasirinkimo laisvė ir didesnė konkurencija bei atitinkamai geresnis aptarnavimas ir saugumas suteikė naudos. Tačiau iš Komisijos ir Europos energetikos reguliavimo institucijų atlikto vertinimo paaiškėjo, kad dar daug trūksta, jog būtų sukurtos tikrai konkurencingos rinkos. Realiai dar pernelyg daug ES piliečių ir verslo įmonių negali laisvai rinktis tiekėjo. Tikrai vidaus rinkai susiformuoti trukdo rinkos susiskaldymas pagal valstybines teritorijas, didelė rinkos koncentracija ir stipri vertikali integracija.

Kai 2003 m. liepą įsigaliojo iki šiol taikomos elektros ir dujų direktyvos, Komisija nuolat prižiūrėjo jų įgyvendinimą ir poveikį rinkai, taip pat palaikė nuolatinius ryšius su visomis suinteresuotosiomis šalimis. Konkrečiai, Komisija kasmet skelbė elektros ir dujų vidaus rinkos įgyvendinimo analizės ataskaitas. Ji taip pat surengė Elektros reguliuotojų forumą Florencijoje ir Dujų reguliuotojų forumą Madride, į kuriuos reguliariai kvietė ministrus, nacionalines reguliavimo institucijas, Komisijos atstovus, perdavimo sistemos operatorius, tiekėjus, pardavėjus, vartotojus, profesines sąjungas, tinklo naudotojus ir energijos mainų vykdytojus.

2005 m. pabaigoje Hampton Court susitikusi Europos Vadovų Taryba pakvietė kurti teisingą Europos energetikos politiką. Atsiliepdama į šį kvietimą, 2006 m. kovo 8 d. Komisija paskelbė žaliąją knygą dėl bendros, tarpusavyje susijusios Europos energetikos politikos sukūrimo. Konsultacijos su visuomene metu gauta 1 680 atsakymų. Dar 2005 m. Komisija pradėjo apklausą dėl konkurencijos dujų ir elektros rinkose. Energetikos apklausa parodė, kad vartotojams ir naujiems sektoriaus dalyviams susirūpinimą kelia dujų ir elektros didmeninių rinkų vystymasis ir ribotos pasirinkimo galimybės vartotojams. Komisija paruošė galutinę apklausos ataskaitą ir išsamų priemonių paketą, kurio tikslas – 2007 m. sausio 10 d. pasiūlyti naują Europos energetikos politiką.

2007 m. sausio 10 d. Komisijos komunikate „Europos energetikos politika“[1] pabrėžiama elektros energijos ir gamtinių dujų vidaus rinkos sukūrimo svarba. Komunikatas buvo pagrįstas išsamia vidaus rinkos ataskaita, galutiniais apklausos dėl konkurencijos sektoriuje rezultatais ir išsamia situacijos nacionalinėse elektros ir dujų rinkose apžvalga. Tuo pat metu, siekdama įvertinti su dujų ir elektros vidaus rinkos sukūrimu susijusias politikos galimybes, Komisija atliko poveikio vertinimą. Atliekant poveikio vertinimą buvo konsultuojamasi su suinteresuotosiomis šalimis. Buvo gauti 339 atsakymai į klausimynus iš 19-oje šalių įsisteigusių organizacijų. Be to, 73 atsakymai į klausimynus buvo gauti iš organizacijų, nesusijusių su jokia konkrečia šalimi. Buvo atliktos apklausos su dar 56 suinteresuotosiomis šalimis, daugiausia su bendrovėmis, kurioms tinklų atskyrimas arba skaidrumo reikalavimų sustiprinimas turėtų poveikį.

2007 m. pavasarį susitikusi Europos Vadovų Taryba pakvietė Komisiją pasiūlyti kitas priemones, kaip antai:

- veiksmingai atskirti energijos tiekimą ir gamybą nuo tinklo eksploatavimo;
- dar labiau suvienodinti nacionalinių energetikos reguliavimo institucijų įgaliojimus ir savarankiškumą;
- sukurti nepriklausomą nacionalinių energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo mechanizmą;
- sukurti mechanizmą, kuriuo naudodamiesi perdavimo sistemos operatoriai galėtų geriau koordinuoti tinklų eksploatavimą, perdavimo ir paskirstymo sistemos saugumą, tarpvalstybinę prekybą ir perdavimo ir paskirstymo sistemos veikimą; ir
- didinti energijos rinkos operacijų skaidrumą.

Europos Vadovų Taryba taip pat pabrėžė poreikį valstybėms narėms tiekimo saugumą gerinti solidariai.

Europos Parlamentas 2007 m. liepos 10 d. Rezoliucijoje dėl dujų ir elektros vidaus rinkos perspektyvų išreiškė tvirtą politinę paramą bendrai energetikos politikai, nurodydamas, kad perdavimo sistemų nuosavybės atskyrimas „yra veiksmingiausia priemonė skatinti investicijas į infrastruktūrą nediskriminuojančiomis sąlygomis, suteikti naujiems dalyviams sąžiningą prieigą prie tinklo ir sukurti skaidrią rinką“. Tačiau Europos Parlamentas pabrėžė, kad reikalingos ir kitos priemonės, o dėl elektros energijos ir dujų rinkų skirtumų jas gali reikėti įgyvendinti taikant skirtingą tvarką. Europos Parlamentas taip pat paragino stiprinti „nacionalinių reguliavimo institucijų bendradarbiavimą ES lygmeniu pasitelkus Europos institucijas – taip būtų galima skatinti Europą aktyviau dalyvauti reguliuojant tarpvalstybinius klausimus .“

Europos Energetikos reguliavimo institucijų taryba (CEER) pritarė Komisijos 2007 m. sausio 10 d. komunikatui, o ypač kvietimui rengti naujus ES teisės aktus, kad būtų galima vėl tinkamai vykdyti bendros energijos rinkos kūrimo projektą. 2007 m. birželio 6 d. Europos energetikos reguliavimo institucijos paskelbė šešių dokumentų rinkinį, kuriame išdėstė savo poziciją pagrindinėmis, naujuose energetikos sektoriaus teisės aktuose reglamentuojamomis

[1] KOM(2007) 1.

temomis. Jos ypač remia Komisijos pasiūlymus dėl sustiprintos nepriklausomos teisės aktais nustatytos priežiūros nacionaliniu ir ES lygmeniu ir dėl veiksmingo perdavimo tinklų atskyrimo. Reguliavimo institucijos aiškiai rekomendavo, kad perdavimo tinklų nuosavybės atskyrimas turėtų iš esmės tapti naujuosiuose ES teisės aktuose reikalaujamu modeliu, taikomu elektros ir dujų sektoriams.

Į tai buvo visapusiškai atsižvelgta formuojant toliau nurodytus pasiūlymus.

1. VEIKSMINGAS TIEKIMO IR GAMYBOS VEIKLOS ATSKYRIMAS NUO TINKLO EKSPLOATAVIMO

1.1. Kad rinka veiktų tinkamai, dabar galiojančių tinklų atskyrimo nuostatų nepakanka

Dabar galiojančiuose teisės aktuose reikalaujama, kad tinklo eksploatavimas būtų teisiniu ir funkciniu atžvilgiu atskirtas nuo tiekimo ir gamybos ar gavybos veiklos. Šį reikalavimą valstybės narės vykdo pasitelkusios skirtingas organizacines struktūras. Kai kurios valstybės narės įsteigė visiškai atskiras tinklo valdymo bendroves, kitos – integruotoms bendrovėms priklausančius juridinio asmens statusą turinčius subjektus. Teisinio ir funkcinio veiklos rūšių atskyrimo reikalavimai iš tiesų turėjo teigiamos įtakos tam, kad tam tikrose valstybėse susiformuotų konkurencinga elektros energijos ir gamtinių dujų rinka.

Tačiau įgyta patirtis rodo, kad tais atvejais, kai perdavimo sistemos operatorius yra integruotai įmonei priklausantis juridinis asmuo, kyla trijų tipų problemos.

Visų pirma, perdavimo sistemos operatorius susijusioms bendrovėms gali sudaryti palankesnes sąlygas nei konkuruojančioms trečiosioms šalims. Integruotosios bendrovės gali naudotis tinklo įranga taip, kad konkurentams būtų sunkiau patekti į rinką. Pagrindinė priežastis yra ta, kad veiklos rūšis atskyrus teisine ir funkcine prasme, nebūtų išspręstas esminis interesų konfliktas integruotose bendrovėse, kuriose tiekimo ir gamybos atstovai siekia kuo labiau padidinti pardavimo apimtis ir gauti didesnę rinkos dalį, o tinklo operatorius įpareigotas suteikti nediskriminacinę prieigą konkurentams. Šio savaime suprantamo interesų konflikto beveik neįmanoma kontroliuoti reguliavimo priemonėmis, nes perdavimo sistemos operatoriaus savarankiškumo integruotoje bendrovėje priežiūra neįmanoma be pernelyg daug pastangų reikalaujančio ir intervencinio reguliavimo.

Antra, pagal dabartines atskyrimo taisykles neįmanoma garantuoti nediskriminacinės galimybės naudotis informacija, nes nėra jokių veiksmingų priemonių, padedančių užtikrinti, kad perdavimo sistemos operatoriai neperduos integruotajai bendrovei priklausantiems gamybos ar tiekimo padaliniams neskelbtinos informacijos apie padėtį rinkoje.

Trečia, integruotoje bendrovėje iškraipomos paskatos investuoti. Vertikaliai integruoti tinklų operatoriai neturi jokių paskatų tinklus tvarkyti taip, kad būtų atsižvelgiama į bendruosius rinkos interesus ir kad nauji rinkos dalyviai galėtų patekti į gamybos arba tiekimo sektorius; atvirkščiai, integruotų tinklų operatoriams būdinga riboti naujas investicijas, jei jos būtų naudingos jų konkurentams, ir sudarytų naują konkurenciją istorinio operatoriaus rinkoje. Todėl vertikalios integracijos bendrovės priima šališkus investavimo sprendimus, kurie atitinka susijusių tiekimo įmonių poreikius. Tokios bendrovės ypač nelinkusios didinti tinklų sujungimo ar dujų importo pajėgumų, dėl kurių padidėtų konkurencija istorinio operatoriaus rinkoje, o tai neigiamai veikia vidaus rinką.

Galiausiai, vertikaliai integruotai bendrovei būdingas natūralus siekis mažai investuoti į naujus tinklus (bijant, kad tokios investicijos gali padėti konkurentams klestėti joms priklausančiose rinkose), o, kai įmanoma, ji, suteikdama teisę naudotis tinklu, teikia pirmenybę jai priklausančioms pardavimų bendrovėms. Tai daro žalą ES konkurencingumui ir energijos tiekimo saugumui ir trukdo pasiekti su klimato kaita ir aplinka susijusius tikslus.

Paskutinių metų investicijos liudija, kad, pavyzdžiui, vertikaliai integruotos bendrovės reinvestavo žymiai mažiau iš tarpvalstybinių perkrovos valdymo gautų pajamų jungiamiesiems vamzdynams nei visiškai atskirtiems vamzdynams. Veiksmingai atskyrus veiklos rūšis, būtų panaikintos iškreiptos investavimo paskatos, būdingos vertikaliai integruotiems perdavimo sistemos operatoriams. Tuo pačiu būtų skatinamas tiekimo saugumas. Komisija pastebėjo, kad veiksmingai atskyrus perdavimo sistemų operatorių veiklą, sukuriamos paskatos investuoti. Konkrečios valstybės narės vėliau pritraukė investuotojų naujoms infrastruktūroms, pavyzdžiui, suskystintų gamtinių dujų (SGD) terminalams statyti.

Be to, pastarųjų metų elektros energijos kainos skirtingose rinkose rodo, kad atskirti perdavimo tinklų nuosavybę yra naudinga: per paskutinius 10 metų vertikaliai integruotos bendrovės padidino kainas daugiau ir išlaikė aukštesnį jų lygį nei visiškai atskirtos bendrovės.

1.2. Taigi akivaizdu, kad būtina veiksmingiau atskirti perdavimo sistemų operatorius

Dėl to Komisijos konkretus pasiūlymas ir jai priimtinausia galimybė būtų atskirti perdavimo tinklų nuosavybę. Praktiškai tai reiškia, jog valstybės narės turi užtikrinti, kad tam pačiam asmeniui ar asmenims nebus leidžiama kontroliuoti tiekimo įmonę ir tuo pat metu turėti perdavimo sistemos operatoriaus ar perdavimo sistemos turto dalį ar naudotis bet kokiomis teisėmis to operatoriaus ar sistemos atžvilgiu. Ši nuostata galioja ir *vice versa*, t. y. subjektui, kontroliuojančiam perdavimo sistemos operatorių draudžiama tuo pat metu turėti tiekimo įmonės turto dalį ir naudotis bet kokiomis teisėmis tos įmonės atžvilgiu.

Taikant šią galimybę, tam pačiam subjektui, pavyzdžiui, pensijų fondui, leidžiama turėti perdavimo sistemos operatoriaus ir tiekimo įmonės mažumos dalį, kuri nesuteikia kontrolės teisių. Tačiau toks mažumos akcininkas negali turėti teisės blokuoti sprendimų nė vienoje iš tokių įmonių ir negali skirti tokių įmonių valdybos narių, be to, joks asmuo negali būti abiejų įmonių valdybos nariu. Taikant šią galimybę, aiškiai atskiriama perdavimo sistemos operatorių ir konkrečios tiekimo įmonės nuosavybė, o tai yra efektyviausias ir patikimiausias būdas veiksmingai atskirti perdavimo tinklus ir panaikinti dabartinei sistemai būdingą interesų konfliktą.

Šiai galimybei įgyvendinti valstybės narės gali pasirinkti toliau aprašytą būdą, kurį taikant galima visapusiškai apsaugoti vertikaliai integruotų bendrovių akcininkų interesus. Vertikaliai integruotos bendrovės akcijas galima padalinti į įmonės, kuriai priklauso perdavimo sistema, akcijas ir į tiekimo įmonės akcijas. Paskui tas akcijas galima paskirstyti anksčiau buvusios vertikaliai integruotos bendrovės akcininkams.

Nors Komisijai perdavimo tinklų nuosavybės atskyrimas išlieka priimtiniausia galimybe, ji valstybėms narėms, nusprendusioms nesirinkti šios galimybės, siūlo alternatyvą. Tačiau ši alternatyva turi suteikti tokias pat tinklo operatoriaus savarankiškumo garantijas ir tokias pat paskatas tinklo operatoriams investuoti į naujas, galbūt konkurentams naudingas infrastruktūras. Ši galimybė, kurią pasirinkus nukrypstama nuo pagrindinio perdavimo tinklų

nuosavybės atskyrimo metodo, yra žinoma pavadinimu „Nepriklausomas sistemos operatorius“. Nusprendusios taikyti šią galimybę, vertikaliai integruotos bendrovės išlaiko tinklo įrangą savo nuosavybėje, tačiau patį perdavimo tinklą perduoda valdyti nepriklausomam sistemos operatoriui – bendrovei arba subjektui, kurie yra visiškai atskiri nuo vertikaliai integruotos bendrovės, ir atlieka visas tinklo operatoriaus funkcijas. Be to, siekiant užtikrinti, kad operatorius išliks nepriklausomas ir veiks nepriklausomai nuo vertikaliai integruotos bendrovės, reikalingos taisyklės ir nuolatinė teisės aktais nustatyta priežiūra.

Kai kuriais atvejais, tam, kad vertikaliai integruotos energetikos bendrovės įvykdytų siūlomus veiksmingo atskyrimo reikalavimus, gali būti reikalaujama, kad jos atsisakytų kai kurios savo įrangos, ypač perdavimo tinklų, arba perduotų tokios įrangos valdymą trečiajai šaliai. Jei norime užtikrinti visišką perdavimo sistemos operatorių savarankiškumą, neatrodo, kad be siūlomų galimybių būtų dar kokių alternatyvų.

Abi pasirinkimo galimybės vienodai taikomos elektros energijos ir gamtinių dujų sektoriams. Nors Komisija pripažįsta, kad apskritai nuosavybė dabar atskiriama sparčiau ES elektros energijos sektoriuje, ji nesurado jokio įtikinamo argumento, pateisinančio skirtingą atskyrimo eigą šiuose dviejuose sektoriuose. Pirmiausia, tiekimo ir gamybos veiklą vykdančių operatorių bei tinklo valdymo ir plėtros veikla užsiimančių operatorių esminis interesų konfliktas vienodai būdingas abiems sektoriams. Be to, svarbiausia ilgalaikių tiekimo sutarčių sudarymo su pirminiais dujų gavyba besiverčiančias subjektais prielaida yra ne tinklo nuosavybė, o tvirta klientų bazė. ES dujų tiekimo rinka neabejotinai išlieka labai patraukli, nepaisant to, kokia bus perkančiųjų bendrovių, kurios, veiksmingai atskyrus veiklos rūšis, sugebės vienodomis sąlygomis konkuruoti dujų sektoriuje, nuosavybės struktūra. Be to, Komisija pripažįsta, kad transportuojant dujas, skirtingai nuo elektros energijos perdavimo, dujos, t. y. dujų molekulės, turi pratekėti dujotiekiais. Todėl perdavimo sistemos operatoriai gali geriau kontroliuoti sprendimus dėl srautų krypties ir pajėgumų sistemoje panaudojimo. Tai reiškia, kad veiksmingai atskirti dujų tinklus yra mažų mažiausiai tiek pat svarbu, kiek ir atskirti elektros tinklus.

Tačiau siekiant paskatinti tiekimo bei gamybos įmones investuoti į naujas energetikos infrastruktūras, šiame pasiūlyme numatyta galimybė laikinai taikyti nuo nuosavybės atskyrimo taisyklių nukrypti leidžiančią nuostatą tais atvejais, kai statoma nauja infrastruktūra. Dėl to, ar daryti šią išimtį, bus atskirai sprendžiama kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgiant į naujos investicijos ekonominę naudą, vidaus rinkos tikslus ir tiekimo saugumo tikslą.

Pagal EB Sutarties 295 straipsnį pasiūlymas vienodai taikomas valstybinėms ir privačioms įmonėms. Tai reiškia, kad tas pats asmuo (ar asmenų grupė), nesvarbu, viešasis ar privatusis, vienas ar kartu su kitais negali daryti įtakos perdavimo sistemos operatorių ar tiekimo įmonių valdybų sudėčiai, balsavimui ar sprendimų priėmimui. Taip garantuojamas valstybei priklausančio perdavimo sistemos operatoriaus savarankiškumas net ir tais atvejais, kai tiekimo ar gamybos veiklą vykdo valstybei priklausanti bendrovė; tačiau šiais pasiūlymais nereikalaujama, kad valstybei priklausančios bendrovės parduotų savo tinklą privačiai bendrovei. Pavyzdžiui, siekdama laikytis šio reikalavimo, bet kuri valstybės įmonė arba valstybė gali perduoti įtaką suteikiančias teises kitam valstybės arba privačiai valdomam juridiniam asmeniui. Svarbu tai, kad visais atvejais, kai atskiriami tinklai, susijusi valstybė narė turi praktiškai įrodyti, kad tokio atskyrimo rezultatai yra tikrai veiksmingi ir, kad bendrovės veikia visiškai savarankiškai viena nuo kitos ir suteikia tikrai vienodas konkurencijos sąlygas visoje ES.

Galiausiai, reikia priminti, kad valstybėms narėms, kuriose nėra gamtinių dujų ar elektros energijos perdavimo tinklų (yra tik paskirstymo tinklas), nuostatos dėl perdavimo tinklų nuosavybės atskyrimo netaikomos.

1.3. Su trečiosiomis šalimis susiję aspektai

Šiame pasiūlyme reikalaujama, kad perdavimo sistemos operatorių veikla būtų veiksmingai atskirta nuo tiekimo ir gamybos veiklos ne tik nacionaliniu, bet ir visos Europos Sąjungos lygmeniu. Tai visų pirma reiškia, kad jokia ES įsteigta tiekimo ar gamybos bendrovė negali nuosavybės teise turėti ar valdyti perdavimo sistemos jokioje ES valstybėje narėje. Šis reikalavimas vienodai taikomas ir ES, ir ne ES bendrovėms.

Pakete numatytos apsaugos priemonės, padedančios užtikrinti, kad tais atvejais, kai trečiųjų šalių bendrovės nori įsigyti reikšmingą ES tinklo dalį ar netgi jį kontroliuoti, jos turės aiškiai ir nedviprasmiškai atitikti tuos pačius tinklų atskyrimo reikalavimus, kaip ir ES bendrovės. Komisija gali įsikišti tais atvejais, kai pirkėjas negali įrodyti, jog jis yra tiesiogiai ir netiesiogiai nepriklausomas nuo tiekimo ir gamybos veiklos.

Be to, gerai veikiančios rinkos ir tinklai yra būtini ekonomikos konkurencingumui ir piliečių gerovei. Šio pasiūlymo tikslas – skatinti konkurenciją Europos energijos rinkose ir tinkamą tokių rinkų veikimą. Atsižvelgiant į tai, būtina užtikrinti (nepažeidžiant tarptautinių Bendrijos įsipareigojimų), kad visi Europos energijos rinkose veiklą vykdantys ūkio subjektai laikytųsi rinkos investuotojo principų ir jais grįstų savo veiklą. Todėl Komisija siūlo priimti reikalavimą, kuriuo trečiųjų šalių asmenims ir pačioms šalims uždraudžiama įsigyti teisę kontroliuoti Bendrijos perdavimo sistemą arba perdavimo sistemos operatorių, nebent tai būtų leidžiama tarp ES ir trečiosios šalies sudarytu susitarimu. Taip siekiama garantuoti, kad trečiųjų šalių bendrovės tiek dokumentais, tiek ir veiksmais laikytųsi tų pačių taisyklių, kaip ir ES įsisteigusios įmonės, ir nediskriminuotų jų. Galiausiai Komisija taip pat greitai ir išsamiai atliks ES išorės politikos energetikos srityje platesnių aspektų tyrimą ir tokio tyrimo rezultatus paskelbs visuomenei.

Apibendrinant svarbų tinklų atskyrimo klausimą, teigiama, kad teikiami pasiūlymai dėl veiksmingo atskyrimo – tai būtinas ir ryžtingas žingsnis siekiant visos Europos Sąjungos rinkos integracijos. Šis žingsnis galiausiai padės įsteigti viršvalstybinius perdavimo sistemos operatorius, nes operatorių daugiau nevaržys nepasitikėjimas vienas kitu. Ir priešingai, jei viršvalstybiniai perdavimo sistemos operatoriai bus steigiami neužtikrinus visiško jų nepriklausomumo, atsiras rizika, kad susijusių tiekimo ir gamybos įmonių konkurencija susilpnės dėl susidariusios sąmokslo rizikos. Jei tinklai nebus veiksmingai atskiriami, toks bendradarbiavimas sukurs su konkurencija susijusių problemų. Todėl reikia pabrėžti, kad šiuose pasiūlymuose numatytos kelios papildomos ES rinkos integracijos skatinimo priemonės (pirmiausia susijusios su geresniu perdavimo sistemos operatorių bendradarbiavimu).

2. SUSTIPRINTOS NACIONALINIŲ REGULIAVIMO INSTITUCIJŲ GALIOS IR SAVARANKIŠKUMAS

2.1. Elektros ir dujų rinkų valdymą turi prižiūrėti stiprios nacionalinės reguliavimo institucijos

Galiojančiose elektros ir dujų direktyvose reikalaujama, kad valstybės narės įsteigtų reguliavimo institucijas. Kai kuriose valstybėse narėse reguliavimo institucijos yra sėkmingai įsitvirtinusios įstaigos, turinčios didelius įgaliojimus ir išteklių tinkamam rinkos reguliavimui užtikrinti. Kitose valstybėse narėse reguliavimo institucijos buvo įsteigtos neseniai, joms suteikti įgaliojimai yra mažesni arba paskirstyti tarp skirtingų institucijų. Šie skirtumai ir daugeliu atvejų reguliavimo institucijų galių silpnumas paaiškėjo iš Komisijos atliktos išsamios šalių apžvalgos.

Valstybių narių, kurių rinkos yra atviros jau keletą metų, patirtis ir kitų rinkai atvirų komunalinių paslaugų sektorių patirtis aiškiai rodo, kad tinkamam rinkos veikimui užtikrinti neabejotinai reikia didelius įgaliojimus turinčių reguliavimo institucijų, ypač tinklo infrastruktūros naudojimo srityje.

Dėl šių priežasčių šiuo pasiūlymu siekiama padidinti reguliavimo institucijų įgaliojimus. Pirmiausia, joms reikia suteikti aiškius įgaliojimus bendradarbiauti tarpusavyje Europos lygiu, taip pat su Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūra ir Komisija, ir taip užtikrinti konkurencingas, saugias ir aplinką tausojančias elektros energijos ir dujų vidaus rinkas Europos Sąjungoje bei veiksmingai atverti rinką visiems vartotojams ir tiekėjams.

Antra, siūloma didinti jų rinkos reguliavimo įgaliojimus, ypač įgaliojimus:

– stebėti, kaip perdavimo ir paskirstymo sistemos operatoriai laikosi trečiųjų šalių prieigos taisyklių, atskyrimo įpareigojimų, balansavimo taisyklių ir perkrovos bei tinklų sujungimo valdymo reikalavimų;

– peržiūrėti ir savo metinėje ataskaitoje įvertinti perdavimo sistemos operatorių investavimo planus atsižvelgiant į tai, ar jie atitinka visos Europos 10 metų tinklo plėtos planą; stebėti tinklo saugumą bei patikimumą ir peržiūrėti tinklo saugumo ir patikimumo taisykles;

– stebėti, ar laikomasi skaidrumo įpareigojimų;

– kartu su konkurencijos institucijomis stebėti rinkos atvėrimo bei konkurencijos mastą ir skatinti veiksmingą konkurenciją; ir

– užtikrinti visišką vartotojų apsaugos priemonių veiksmingumą.

Elektra ir dujos smarkiai skiriasi nuo kitų prekių, nes jos neatsiejamos nuo tinklo eksploatavimo, ir jų neįmanoma laikyti arba tai daryti yra brangu. Kadangi jomis galima lengvai piktnaudžiauti rinkoje, būtina sustiprinti elektros ir dujų rinkoje veiklą vykdančių įmonių teisės aktais nustatytą priežiūrą. Todėl reguliavimo institucijoms turi būti suteikta galimybė susipažinti su informacija apie bendrovių sprendimus dėl veiklos. Siūloma įpareigoti bendroves registruoti ir saugoti duomenis apie jų sprendimus dėl veiklos penkerius metus ir leisti nacionalinėms reguliavimo institucijoms, konkurencijos institucijoms ir Komisijai su jais susipažinti, nes tai padėtų joms veiksmingai tikrinti įtarimus dėl piktnaudžiavimo rinka. Taip būtų galima sumažinti piktnaudžiavimą rinka, padidinti pasitikėjimą ja ir paskatinti prekybą bei konkurenciją.

Kai kurios prekybininkų rūšys (pvz. bankai) jau yra įpareigoti tai daryti pagal Finansinių priemonių rinkos direktyvą, taigi jie neturėtų laikytis dvigubų įsipareigojimų. Tokie reikalavimai registruoti duomenis ir juos laikyti turėtų neprieštarauti galiojantiems Bendrijos teisės aktams dėl finansų rinkų ir su jais derėti. Energetikos reguliavimo institucijos ir finansų rinkų reguliavimo institucijos turi bendradarbiauti ir suteikti vienos kitoms galimybę gauti atitinkamų rinkų apžvalgas. Prieš Komisijai priimant gaires, kuriose apibrėžiami duomenų saugojimo reikalavimai, Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūra ir Europos vertybinių popierių rinkos priežiūros institucijų komitetas (CESR) yra kviečiami bendradarbiauti ir patarti Komisijai klausimais, susijusiais su tų gairių turiniu.

Kad reguliavimo institucijos galėtų atlikti savo pareigas, joms reikia suteikti įgaliojimus atlikti tyrimą, reikalauti pateikti visą būtiną informaciją ir taikyti atgrasančias sankcijas. Taip pat reikalaujama, kad reguliavimo institucijos, atlikdamos reguliavimo funkcijas, visapusiškai atsižvelgtų į energijos vartojimo efektyvumo tikslus.

2.2. Aiškus reguliavimo institucijų savarankiškumas skatina pasitikėjimą rinka

Reguliavimo institucijų savarankiškumas – pagrindinis gero valdymo principas ir esminė sąlyga, siekiant užtikrinti pasitikėjimą rinka. Galiojančiuose teisės aktuose reikalaujama, kad reguliavimo institucijos būtų visiškai nepriklausomos nuo dujų ir elektros energijos pramonės interesų. Tačiau tuose teisės aktuose nenurodoma, kaip akivaizdžiai užtikrinti, kad reguliavimo institucijos būtų nepriklausomos, ir negarantuojama, kad jos nepriklausys nuo trumpalaikių politinių interesų.

2007 m. pavasario Europos Vadovų Tarybos išvadose ir Parlamento išvadose pabrėžiama, kad nacionalinių energetikos reguliavimo institucijų savarankiškumo didinimas laikomas prioritetu.

Siūloma, kad reguliavimo institucijos būtų teisiškai atskirtos ir funkciniu atžvilgiu nepriklausomos nuo bet kokios kitos valstybės ar privačios organizacijos, o jos darbuotojai ir bet kuris sprendimus priimančios organizacijos narys veiktų nepriklausomai nuo bet kokių rinkos interesų, taip pat nesiektų gauti ar klausyti kokios vyriausybės arba kitos valstybinės ar privačios organizacijos nurodymų. Todėl siūloma, kad reguliavimo institucija turėtų juridinio asmens statusą, atskirą biudžetą, tinkamų žmogiškųjų ir finansinių išteklių bei nepriklausomą vadovybę.

3. NEPRIKLAUSOMA NACIONALINIŲ REGULIAVIMO INSTITUCIJŲ BENDRADARBIAVIMO IR SPRENDIMŲ PRIĖMIMO ORGANIZACIJA: ENERGETIKOS REGULIAVIMO INSTITUCIJŲ BENDRADARBIAVIMO AGENTŪRA

3.1. Atsižvelgiant į teigiamą Europos elektros energijos ir dujų reguliavimo grupės darbo patirtį, reikia sukurti oficialią bendradarbiavimo struktūrą

Nors energijos vidaus rinka žymiai išaugo, tarpvalstybiniai klausimai liko nesureguliuoti. Siekdama išspręsti šį klausimą, Komisija pradėjo forumus savireguliavimo klausimais, pavyzdžiui, forumą elektros klausimais Florencijoje, dujų klausimais – Madride. Į šiuos forumus kviečiamos suinteresuotosios šalys ir taip siekiama sustiprinti jų bendradarbiavimą.

Be to, siekdama paskatinti valstybių narių reguliavimo institucijų tarpusavio, reguliavimo institucijų ir Komisijos konsultacijas, bendradarbiavimą bei veiklos koordinavimą, ir taip

konsoliduoti elektros energijos ir gamtinių dujų vidaus rinkas, 2003 m. Komisija įsteigė nepriklausomą elektros energijos ir dujų patariamąją grupę, pavadintą Europos elektros energijos ir dujų reguliavimo grupe (ERGEG). Šią grupę sudaro nacionalinių reguliavimo institucijų atstovai.

Pastaraisiais metais ERGEG savo veikla daug prisidėjo prie gamtinių dujų ir elektros energijos vidaus rinkos sukūrimo: grupė paskelbė neprivalomas gaires ir teikė Komisijai rekomendacijas bei nuomones. Tačiau pradėti forumai savireguliavimo klausimais ir įkurta ERGEG grupė nepadėjo greičiau sukurti bendrų, tarpvalstybinei prekybai ir pirmųjų regioninių rinkų suformavimui reikalingų standartų ir metodų, kad galiausiai Europos energijos rinka virstų realybe.

Laikui bėgant energetikos sektorius tapo dar labiau sudėtingas, detalus ir apimantis daugiau skirtingų finansinių interesų. Taikant dabartinį ERGEG grupės metodą, siekiant susitarimo paprastai reikia 27 reguliavimo institucijų ir daugiau kaip 30 perdavimo sistemų operatorių pritarimo, todėl jis nepadeda pasiekti gerų rezultatų. Grupės veiklos rezultatas – keletas neįpareigojančių kodeksų ir pastangos pasiekti susitarimą dėl bendrų metodų sukūrimo laipsniškos konvergencijos būdu, tačiau galutinių sprendimų sudėtingais, dabar spręstinais klausimais, nebuvo priimta.

Dabar techninės taisyklės, kuriose reikalaujama, kad elektros bendrovės veiklą vykdytų pagal „tinklo kodeksus“, valstybėse narėse, o dažnai net ir toje pačioje valstybėje narėje yra labai skirtingos. Jei norime integruoti ES energetikos rinkas, tokios taisyklės turi būti susietos ir suderintos.

Komisija įvertino skirtingus reikalingų užduočių įgyvendinimo variantus, įskaitant tai, ar Komisija tokias užduotis galėtų įgyvendinti pati. Šių klausimų suderinimas bei pažangos kuriant naują infrastruktūrą siekimas nėra Komisijai įprasta veikla. Iš tikrųjų, Komisija niekad nevykdė tokios veiklos. Kad 27 nacionalinės reguliavimo institucijos galėtų dirbti kartu, joms reikalinga speciali patirtis; būtent jos turi susitarti dėl savo nacionalinių tinklo kodeksų pakeitimo. Praktikoje tik nacionalinių reguliavimo institucijų įstaiga gali sutelkti visus nacionalinių reguliavimo institucijų išteklius, kurie yra esminiai siekiant sėkmingai išspręsti šiuos klausimus. Agentūra, pasinaudodama savo Reguliavimo valdyba, kurią sudaro nacionalinės reguliavimo agentūros, gali kreiptis į tokių agentūrų darbuotojus. Komisija tokios galimybės neturi.

Komisija nusprendė, kad reikalingas užduotis galėtų geriausiai vykdyti atskiras, savarankiškas ir Komisijai nepriklausantis subjektas. 2007 m. pavasarį susirinkusi Europos Vadovų Taryba ir Europos Parlamentas neseniai priimtame savo sprendime patvirtino šią išvadą[2].

Todėl buvo apsvarstytas klausimas dėl daugiau teisių turinčio nacionalinių energijos reguliavimo institucijų tinklo sukūrimo. Tinkamas pavyzdys būtų 2004 m. pagal Tarybos

---

[2] Europos Vadovų Taryba savo išvadose sutinka, kad būtų sukurta savarankiška nacionalinių reguliavimo institucijų organizacija, kuri bendradarbiautų ir priimtų sprendimus svarbiais tarpvalstybiniais klausimais, o patvirtintoje Vidal Quadras ataskaitoje teigiama, kad Europos Parlamentas „pritaria Komisijos pasiūlymui sustiprinti nacionalinių reguliavimo institucijų bendradarbiavimą ES lygmeniu pasinaudojant ES subjektu, nes taip būtų galima paskatinti labiau europietišką požiūrį reguliuojant tarpvalstybinius klausimus; pabrėžia, kad Komisijos vaidmuo būtų lemiamas, tačiau netrukdantis reguliavimo institucijų savarankiškumui; mano, kad reguliavimo institucijos turėtų priimti teisiškai įpareigojančius informuotus sprendimus dėl konkrečiai nustatytų techninių ir prekybos klausimų, prireikus atsižvelgdamos į perdavimo sistemos operatorių ir kitų suinteresuotojų šalių požiūrį;“.

reglamentą (EB) Nr. 01/2003 sukurtas konkurencijos institucijų tinklas. Tačiau tada reikėtų suteikti atskirus įgaliojimus Komisijai energetikos sektoriuje (dabar tokius įgaliojimus Komisija turi tik konkurencijos taisyklių srityje). Bet kokiu atveju nacionalinių reguliavimo agentūrų įgaliojimai turi būti sustiprinti ir suvienodinti.

Be to, galėtų būti taikomas Europos centrinių bankų sistemos modelis, tačiau tam nėra Sutartyje numatyto teisinio pagrindo. Norint taikyti tokį modelį, tiesiog reikėtų padaryti pakeitimų Sutartyje.

Todėl Komisija padarė išvadą, kad, jei ketinama įkurti savarankišką organizaciją, kuri teiktų Komisijai pasiūlymus dėl sprendimų, kuriems reikalingi savarankiški sprendimai, ir priimtų atskirus reguliuojamojo pobūdžio sprendimus dėl detalių, techninių, joms paskirtų svarstyti klausimų, ir tokie sprendimai būtų privalomi trečiosioms šalims, vienintelis sprendimas būtų įkurti agentūrą.

Pagrindinės siūlomos užduotys papildytų nacionalinių reguliavimo institucijų Europos lygiu atliekamas reguliavimo užduotis. Struktūra turėtų suteikti sistemą, leidžiančią nacionalinėms reguliavimo institucijoms bendradarbiauti, atlikti perdavimo sistemos operatorių bendradarbiavimo apžvalgą reguliavimo klausimais ir nustatyti, kokia apimtimi gali būti priimti savarankiški sprendimai dėl infrastruktūros daugiau nei vienos valstybės narės teritorijoje. Ši analizė atitinka Komisijos pasiūlyto Tarpinstitucinio susitarimo dėl Europos reguliavimo agentūrų sistemos projekte[3] apibrėžtus principus, pirmiausia dėl galimybės savarankiškai priimti trečiosioms šalims skirtus teisiškai įpareigojančius sprendimus.

Šis pasiūlymas grindžiamas „ERGEG+“ pasirinkimo galimybe, nurodyta 2007 m. sausio 10 d. Komisijos komunikate „Europos energetikos politika“[4].

3.2. Pagrindinės siūlomos Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūros užduotys

Agentūros veikla Europos lygmeniu papildytų reguliavimo institucijų nacionaliniu lygmeniu vykdomas užduotis šiose srityse:

– *Nacionalinių reguliavimo institucijų bendradarbiavimo sistemos sukūrimas.* Siūloma tobulinti tarpvalstybinių situacijų valdymą. Agentūra nustatys nacionalinių reguliavimo institucijų bendradarbiavimo tvarką, pirmiausia reglamentuojančią keitimąsi informacija ir kompetencijos paskirstymą tais atvejais, kai situacija susijusi su daugiau nei viena valstybe nare. Šia sistema be kita ko bus paskatintas regioninis nacionalinių reguliavimo institucijų bendradarbiavimas.

– *Teisės aktais nustatyta perdavimo sistemos operatorių bendradarbiavimo priežiūra.* Agentūra bus atsakinga už Europos elektros energijos perdavimo sistemos operatorių tinklo ir Europos dujų perdavimo sistemos operatorių tinklo veiklos priežiūrą ir peržiūrą. Visų pirma, ji dalyvaus nustatant šių tinklų veiklos programų prioritetus, peržiūrint jų 10 metų investavimo planus ir rengiant technines taisykles ir veikimo rinkoje kodeksus. Investavimo plano peržiūra neprieštarauja nacionaliniuose įstatymuose apibrėžtai perdavimo sistemos operatorių atsakomybei už techninius gedimus. Agentūra turės teisę prašyti, kad perdavimo sistemos operatoriai iš dalies pakeistų savo techninių taisyklių ir

---

3 KOM(2005) 59.

4 OL C […], […], p. […].

veikimo rinkoje kodeksų projektus arba juose išsamiai aptartų daugiau konkrečių klausimų. Ji taip pat galės rekomenduoti Komisijai nustatyti, kad šie kodeksai būtų teisiškai privalomi, jei paaiškės, kad tam tikrose srityse netinka ar nepakanka, kad perdavimo sistemos operatoriai juos įgyvendintų savanoriškai. Agentūra gali rekomenduoti iš dalies pakeisti perdavimo sistemos operatorių projektus arba rekomenduoti Komisijai juose įrašyti papildomų nuostatų. Praktiškai šis procesas vyks konstruktyvaus ir nuolatinio dialogo tarp Agentūros, perdavimo sistemos operatorių ir Komisijos forma. Agentūros dalyvavimas šioje veikloje bus labai svarbus siekiant užtikrinti, kad perdavimo sistemos operatoriai bendradarbiautų veiksmingai ir skaidriai, o jų bendradarbiavimas būtų naudingas vidaus rinkai.

– *Įgaliojimai priimti individualius sprendimus.* Kad Agentūra galėtų spręsti specifinius tarpvalstybinius klausimus, siūloma suteikti jai įgaliojimus savarankiškai priimti sprendimus dėl prašymų padaryti išimtis[5] Europos svarbos infrastruktūros objektams ir nustatyti daugiau nei vienos valstybės narės teritorijoje esančios infrastruktūros reguliavimo tvarką. Be to, Agentūra turėtų teisę priimti sprendimus atskirais specifiniais techniniais klausimais, kai tokia teisė bus numatyta konkrečiose gairėse, priimtose pagal dujų ir elektros energijos direktyvas laikantis komitologijos procedūros.

– *Bendro pobūdžio patariamoji funkcija.* Apskritai Agentūra patartų Komisijai rinkos reguliavimo klausimais ir galėtų priimti neprivalomas gaires, kuriomis siekiama skleisti gerąją patirtį tarp nacionalinių reguliavimo institucijų. Atsižvelgdama į įgyvendinimo priemones, kurias Komisija priima pagal dujų ir elektros energijos sektorius reglamentuojančius Bendrijos teisės aktus, kiekvienu konkrečiu atveju ji taip pat turėtų teisę peržiūrėti visus nacionalinių reguliavimo institucijų sprendimus, turinčius tiesioginį poveikį vidaus rinkai, ir teikti Komisijai nuomonę.

Nors Agentūros įgaliojimų negalima išplėsti tiek, kad ji turėtų teisę priimti norminius sprendimus (pavyzdžiui, oficialiai patvirtinti privalomas gaires), naujoji Agentūra apskritai vaidins svarbų vaidmenį rengiant ir įgyvendinant Europos dujų ir elektros energijos rinkos taisykles.

3.3. Siūlomos Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūros valdymas

Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūros institucinė struktūra ir valdymo principai iš esmės grindžiami standartinėmis Bendrijos reguliavimo agentūrų taisyklėmis ir praktika.

Tačiau reikia atsižvelgti į tai, kad reguliavimo funkcijos turi būti atliekamos nepriklausomai. Todėl be administracinės valdybos, atsakingos už visus administracinius ir biudžeto klausimus, siūloma įsteigti reguliavimo valdybą, kuri būtų atsakinga už visus reguliavimo klausimus ir sprendimus. Direktorius, kurį pasitarusi su reguliavimo valdyba skiria administracinė valdyba, bus pasirinktas iš Komisijos priimto galutinio sąrašo. Direktorius atstovaus Agentūrai ir bus atsakingas už kasdienį jos valdymą. Be to, Agentūros struktūroje numatyta apeliacinė taryba, kuri turi kompetenciją nagrinėti apeliacinius skundus dėl Agentūros priimtų sprendimų.

---

[5] Kaip apibrėžta Direktyvos 2003/55/EB 22 straipsnyje ir Reglamento (EB) Nr. 1228/2003 7 straipsnyje.

3.4. Finansiniai aspektai

Atsižvelgiant į Agentūros užduotis, siūloma, kad joje dirbtų 40–50 darbuotojų. Šis vertinimas grindžiamas išsamia nacionalinių reguliavimo institucijų personalo poreikio analize ir kruopščia mažiausių išteklių, būtinų siūlomoms užduotims atlikti, analize, visų pirma atsižvelgiant į sinergijos galimybes pasitelkus nacionalinių reguliavimo institucijų išteklius, siekiant padėti Agentūrai vykdyti veiklą. Siūlomas darbuotojų skaičius atitinka šių institucijų poreikius[6]. Kaip jau minėta, jei Agentūros užduotis imtųsi vykdyti Komisija, darbuotojų reikėtų gerokai daugiau.

Bendra apskaičiuota metinė Agentūros sąnaudų suma – maždaug 6–7 mln. eurų, iš kurių 5 mln. eurų numatoma skirti personalo išlaidoms (skaičiuojant pagal Europos Komisijos išlaidų vienam darbuotojui vidurkį, t. y. 0,117 mln. eurų per metus, įskaitant su pastatais susijusias išlaidas ir administracines išlaidas), 1 mln. eurų – veiklos sąnaudoms (susitikimų, tyrimų, taip pat vertimo, leidybos ir viešųjų ryšių sąnaudos), o likusią dalį numatoma skirti kapitalo išlaidoms (kilnojamojo turto įsigijimo ir susijusios išlaidos) ir komandiruočių išlaidoms.

Metinės Agentūros sąnaudos bus apmokamos iš Bendrijos dotacijų. Agentūra gauna nedideles įplaukas, kurias sudarys trečiųjų šalių mokesčiai, mokami Agentūrai priėmus tam tikrus sprendimus.

3.5. Komisijos vaidmuo

Komisijos – Sutarties sergėtojos – pozicijai ir vaidmeniui užtikrinti iš esmės taikomos trys apsaugos priemonės.

Pirma, jei Agentūra priima sprendimą, jis yra privalomas tik konkrečiose techninėse srityse, kurios aiškiai numatytos reglamentuose ir direktyvose arba kiekvienu konkrečiu atveju nustatytos privalomose gairėse. Tuose dokumentuose nenumatytais atvejais Agentūra neturi politinės veiksmų laisvės.

Antra, jei perdavimo sistemos operatorių bendradarbiavimas arba nacionalinės reguliavimo institucijos sprendimai kelia grėsmę veiksmingai konkurencijai ir efektyviam rinkos veikimui, Agentūra nedelsdama informuoja Komisiją, o Komisija gali priimti reikiamas priemones padėčiai ištaisyti. Komisija gali veikti ir savo iniciatyva.

Trečia, jei reikia priimti esminį sprendimą, jį gali priimti tik Komisija. Tokiais atvejais Agentūra tėra įpareigota atlikti parengiamąjį darbą ir patarti Komisijai. Komisijos teisės tarnyba atidžiai išnagrinėjo visą tekstą siekdama užtikrinti, kad Agentūra neturėtų teisės savo nuožiūra priimti esminių sprendimų.

Be to, Komisija gali priimti privalomas gaires ir tiksliau apibrėžti bei nustatyti Agentūros vaidmenį.

---

[6] Prie aiškinamojo memorandumo bus pridėta organizacijos schema.

4. VEIKSMINGAS PERDAVIMO SISTEMOS OPERATORIŲ BENDRADARBIAVIMAS

4.1. Kad būtų galima integruoti elektros energijos ir dujų rinkas, perdavimo sistemos operatoriai turi glaudžiai bendradarbiauti

Kad būtų galima integruoti rinką, be kita ko reikia užtikrinti veiksmingą perdavimo sistemos operatorių bendradarbiavimą ir sukurti aiškią bei patikimą reguliavimo sistemą, kuri apimtų reguliavimo veiklos koordinavimą. Reikia suderinti teisių naudotis tinklu taisykles ir veiklos taisykles, užtikrinti, kad perdavimo sistemos operatoriai veiksmingai keistųsi informacija ir būtų tinkamai koordinuojamos naujos investicijos, kuriomis siekiama padidinti tinklų sujungimo pajėgumą. Dujų ir elektros energijos perdavimo sistemos operatoriai jau dabar savanoriškai bendradarbiauja esamose struktūrose, kaip antai Europos perdavimo sistemos operatorių asociacija (ETSO) ir Europos dujų perdavimo asociacija (GTE). Regiono mastu jie bendradarbiauja įvairiais veiklos klausimais ir dalyvauja techninėse organizacijose, tokiose kaip Vakarų Europos Elektros perdavimo koordinavimo sąjunga (UCTE) ir Europos energijos mainų supaprastinimo asociacija (EASEE-*Gas*). Įgyvendinant tokias įvairiapuses bendradarbiavimo iniciatyvas daug prisidedama prie vidaus rinkos kūrimo ir didinamas tinklų veiksmingumas bei sauga.

Tačiau paaiškėjo ir šio savanoriško bendradarbiavimo trūkumai: pavyzdžiui, dėl prastai koordinuojamos tinklo eksploatavimo veiklos arba elektros energijos ir dujų tinklų jungčių trūkumo gali sutrikti tinklo veikla ir nutrūkti energijos tiekimas, taip pat sunku pasiūlyti bendrus techninius standartus ar dėl jų susitarti. Todėl siūloma įpareigoti perdavimo sistemos operatorius stiprinti bendradarbiavimą tam tikrose pagrindinėse srityse, daugiausia dėmesio skiriant šiems svarbiausiems klausimams:

– *Techninių ir veikimo rinkoje „kodeksų“ rengimas*. Kad būtų galima integruoti elektros energijos ir dujų rinkas, reikia nuoseklaus techninių taisyklių ir veikimo rinkoje kodeksų rinkinio. Šiandien šie kodeksai yra nacionaliniai arba pateikiami tokių organizacijų kaip UCTE arba EASEE-*gas* rekomendacijose. Šiomis aplinkybėmis kyla trys problemos: pirma, dabar galiojančios taisyklės reglamentuoja ne visas sritis, kurias reikia suderinti, kad veiktų integruota rinka; antra, nacionaliniai kodeksai dažnai nesuderinami tarpusavyje; ir trečia, dažnai jie nėra teisiškai įpareigojantys ar privalomi. Tokių kodeksų pavyzdžiai – UCTE elektros energijos perdavimo tinklų saugumo ir patikimumo praktinis vadovas ir EASEE-*gas* dujų ypatybių rekomendacijos.

– Pasiūlyme išlaikomas savanoriško perdavimo sistemos operatorių bendradarbiavimo principas – praktiškas išsamių techninių taisyklių ir veikimo rinkoje kodeksų rengimo būdas. Dažnai šie kodeksai yra techniniu atžvilgiu sudėtingi, todėl reikia veiksmingos jų keitimo (kai reikia) tvarkos. Pasiūlyme numatyta griežta teisės aktais nustatyta šių taisyklių turinio ir jų laikymosi bei įgyvendinimo priežiūra, kurią vykdo nacionalinės reguliavimo institucijos, Agentūra ir (arba) Komisija, atsižvelgdamos į atitinkamo pasiūlymo pobūdį. Jei perdavimo sistemos operatoriai nesugeba susitarti dėl reikiamų techninių taisyklių ir veikimo rinkoje kodeksų arba jų neįgyvendina, Komisijos siūlymu šios taisyklės gali būti pasiūlytos ir priimtos komitologijos tvarka.

– Iš viso šiame pasiūlyme apibrėžiama vienuolika pagrindinių bendradarbiavimo sričių. Europos perdavimo sistemos operatorių tinklo (žr. 1.2. skyrių) metinėse veiklos programose, kurios rengiamos konsultuojantis su visomis suinteresuotosiomis šalimis ir naująja Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūra (žr. 3 skyrių), bus nustatyti prioritetai ir tiksliau nurodyta, kokias technines taisykles ir veikimo rinkoje

kodeksus reikia parengti. Perdavimo sistemos operatoriai taip pat turėtų bendradarbiauti prižiūrėdami techninių taisyklių ir veikimo rinkoje kodeksų įgyvendinimą.

– *Bendros svarbos moksliniai tyrimai ir naujovės.* Bendradarbiaudami perdavimo sistemos operatoriai turėtų sukurti būtiną mokslinių tyrimų ir naujovių poreikio nustatymo, finansavimo ir valdymo sistemą, kuria siekiama užtikrinti Europos elektros energijos ir dujų tinklų sparčią techninę pažangą ir raidą, ypač skatinti tiekimo saugumą, energijos vartojimo efektyvumą ir sudaryti sąlygas plačiau diegti technologijas, kurias naudojant išmetama mažai anglies dioksido.

– *Tinklo eksploatavimo koordinavimas*. Perdavimo sistemos operatorių bendradarbiavimas apima bendrą tinklų eksploatavimą pagal suderintas technines taisykles ir veikimo rinkoje kodeksus. Jie taip pat keičiasi su tinklo eksploatavimu susijusia informacija ir koordinuoja informacijos apie teises naudotis tinklu skelbimą, pavyzdžiui, pasitelkę bendrą skaidrumo programą.

– *Investicijų planavimas*. Siekdami užtikrinti pakankamą perdavimo pajėgumą, kurio reikia paklausai patenkinti, ir integruoti nacionalines rinkas, tinklo operatoriai turėtų parengti koordinuotus ilgalaikius sistemos plėtros planus, kad galėtų planuoti investicijas į tinklą ir prižiūrėti perdavimo tinklo pajėgumų plėtrą. Numatoma, kad Europos perdavimo sistemos operatorių tinklas paskelbs tinklo plėtros planus, kuriuose aprašomas integruoto tinklo modeliavimas, pateikiamas veiksmų prognozuojamais atvejais aprašas ir integruotos sistemos atsparumo bei perdavimo pajėgumo įvertinimas. Šie plėtros planai turėtų būti pakankamai perspektyviniai (t. y. mažiausiai 10 metų), kad būtų galima iš anksto nustatyti investicijų trūkumą, ypač atsižvelgiant į tarpvalstybinius pajėgumus.

Regioninės iniciatyvos, ypač susijusios su dviem paskutinėmis užduotimis, turi teigiamos įtakos rinkos integracijai. Todėl pabrėžtina, kad perdavimo sistemos operatorių bendradarbiavimą Europos lygmeniu turėtų papildyti regioninis bendradarbiavimas, siekiant užtikrinti realią pažangą, optimalų tinklo valdymą[7] ir tinkamą investicijų planavimą bei realizavimą. Taikant reguliavimo sistemą turėtų būti skatinamos, koordinuojamos ir plėtojamos perdavimo sistemos operatoriaus ir reguliavimo institucijų regioninės iniciatyvos, kaip antai ERGEG vadovaujamos regioninės iniciatyvos ir Šiaurės Vakarų Europos Penkiašalis forumas (*Pentalateral forum*), kaip rekomenduoja pagrindinės suinteresuotosios šalys, pavyzdžiui, *Eurelectric*.

4.2. Geresnis bendradarbiavimo mechanizmas

Svarbu, kad perdavimo sistemos operatorių bendradarbiavimo struktūrų įgaliojimai vykdyti pirmiau nurodytas užduotis būtų pripažįstami visos Europos mastu. Todėl Komisija oficialiai paskirs Europos (dujų ir elektros energijos) perdavimo sistemos operatorių tinklus, kurie bus atsakingi už tas užduotis.

Perdavimo sistemos operatoriai, veikdami kaip bendrovės, turi bendradarbiauti skaidriai. Jie gali remtis jau veikiančių struktūrų, pavyzdžiui, GTE ir ETSO patirtimi. Tačiau atsižvelgiant į perdavimo sistemos operatorių užduotis ir atsakomybę, reikės centrinės ir nuolatinės bendradarbiavimo struktūros, kuri užsiimtų organizaciniais klausimais ir tinklų planavimo bei eksploatavimo praktinėmis priemonėmis.

---

[7] Pavyzdžiui, akivaizdu, kad elektros energijos srityje tam tikrais klausimais reikia nustatyti technines taisykles kiekvienam sinchronizavimo rajonui.

Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūra prižiūrės, ar Europos perdavimo sistemos operatorių tinklas vykdo jam pavestas užduotis.

Bendradarbiavimas su suinteresuotosiomis šalimis, pavyzdžiui, gamintojais, tiekėjais, vartotojais ir paskirstymo sistemos operatoriais, ir konsultacijos su jomis turi tapti įprasta praktika perdavimo sistemos operatoriams pradėjus dirbti tam tikru klausimu. Todėl su suinteresuotosiomis šalimis bus konsultuojamasi dėl visų techninių taisyklių ir veikimo rinkoje kodeksų projektų, kuriuos parengs perdavimo sistemos operatoriai, jos taip pat galės pateikti pastabas dėl perdavimo sistemos operatorių metinės veiklos programos. Agentūra prižiūrės, kad konsultacijos būtų rengiamos tinkamai.

5. RINKOS VEIKIMO TOBULINIMAS

Šiuo pasiūlymu taip pat siekiama tobulinti teisinę sistemą, kad būtų galima sudaryti palankesnes sąlygas trečiosioms šalims naudotis pagrindinėmis infrastruktūromis, padidinti skaidrumą rinkoje, skatinti rinkos integraciją ir pagerinti galimybes pasiekti mažmeninius vartotojus.

5.1. Išimčių tvarka

Dabar galiojančiuose teisės aktuose leidžiama iš anksto nustatytu laikotarpiu pagrindinėms naujoms infrastruktūroms netaikyti reguliuojamos trečiųjų šalių prieigos taisyklių. Tokia išimtis buvo padaryta keletui pastatytų ar dar statomų infrastruktūros objektų, įskaitant dujų jungiamuosius vamzdynus, elektros energijos jungiamąsias linijas ir SGD įrenginius. Tai sudarė sąlygas įgyvendinti projektus, kuriais skatinamas tiekimo saugumas ir konkurencija. Tačiau iki šiol įgyta patirtis rodo, kad projektų rengėjams, reguliavimo institucijoms ir Komisijai būtų naudinga supaprastinti prašymų padaryti išimtis teikimo ir išimčių darymo tvarką, taip pat patikslinti kai kurias sąlygas. Todėl Komisija siūlo parengti gaires, kurių tikslas – padėti pareiškėjams ir reguliavimo institucijoms laikytis su išimtimis susijusių reikalavimų. Siekiant užtikrinti, kad nepaisant padarytos išimties infrastruktūra galėtų optimaliai naudotis rinkos dalyviai, siūloma nustatyti bendruosius minimalius naujos infrastruktūros pajėgumų skyrimo ir perkrovos valdymo reikalavimus; iki šiol tokie reikalavimai buvo taikomi atsižvelgiant į kiekvieną konkretų atvejį.

5.2. Skaidrumas

Elektros energijos ir dujų vidaus rinkai trūksta likvidumo ir skaidrumo, o tai trukdo veiksmingai skirti išteklius, mažina rizikos ribojimo galimybes ir užkerta kelią naujiems dalyviams patekti į rinką. Kad padidėtų pasitikėjimas rinka, jos likvidumas ir dalyvių skaičius, būtina pateikti daugiau informacijos rinkos dalyviams.

Dabartiniuose skaidrumo reikalavimuose daugiausia dėmesio skiriama informacijos apie tinklo pajėgumą skelbimui, kad rinkos dalyviai žinotų, ar yra pajėgumų ir ar turimi pajėgumai siūlomi rinkoje. Tačiau rinkos dalyviams taip pat reikia užtikrinti vienodas galimybes gauti informaciją, kuri lemia didmeninių kainų pokyčius.

Šiuo metu istoriniai operatoriai, kurie valdo didžiausią gamtinių dujų ir elektros energijos srautų dalį ir kuriems priklauso dauguma rinkoje esančio turto, turi daugiau ir geresnių galimybių gauti informaciją, nei nauji rinkos dalyviai. Elektros energijos sektoriuje skaidrumo klausimai reglamentuojami prie reglamento pridėtose gairėse, kuriose pateikiami elektros

energijos gamybos skaidrumo reikalavimai, tačiau jų nepakanka; gamtinių dujų sektoriuje tokių reikalavimų šiuo metu iš viso nėra. Todėl siūloma išplėsti skaidrumo reikalavimų taikymo sritį ir taikyti tuos reikalavimus dujų atsargų, paklausos bei pasiūlos prognozių ir tinklo balansavimo sąnaudų bei prekybos srityse.

Nacionalinės reguliavimo institucijos turi kontroliuoti ir prižiūrėti, ar visi šie reikalavimai vykdomi teisingai, todėl reikia atitinkamai padidinti tų institucijų įgaliojimus.

Skaidrumo klausimus, susijusius su išvestinėmis finansinėmis priemonėmis ir finansinėmis priemonėmis, kurių atžvilgiu šiuose pasiūlymuose atitinkamoms bendrovėms nenustatoma papildomų reikalavimų, Komisija išsamiai išnagrinės ir maždaug 2008 m. viduryje priims dėl jų sprendimą. Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūra ir Europos vertybinių popierių rinkos priežiūros institucijų komitetas raginami bendradarbiauti ir atlikti išsamesnius tyrimus bei patarti Komisijai, ar sandoriams, susijusiems su dujų ir elektros energijos tiekimo sutartimis arba dujų ir elektros energijos rinkos išvestinėmis finansinėmis priemonėmis, turėtų būti taikomi skaidrumo reikalavimai iki ir (arba) po sandorio sudarymo.

5.3. Teisė naudotis dujų saugyklomis

Galiojančioje direktyvoje dėl gamtinių dujų vidaus rinkos nustatyta, kad tais atvejais, kai saugykla yra būtina norint tiekti dujas vartotojams, laikymo sistemos operatoriai privalo suteikti trečiosioms šalims teisę ja naudotis. Valstybės narės gali pasirinkti, kaip užtikrinti, kad trečiosioms šalims būtų suteikta teisė naudotis saugykla: jos gali taikyti reguliavimo institucijos apibrėžtas sąlygas arba įpareigoti laikymo sistemos operatorius derėtis dėl teisės suteikimo sąlygų su vartotojais. Direktyvos reikalavimai apsiriboja vien principais, ir valstybėms narės paliekama daug laisvės apibrėžti reguliavimo tvarką. Aiškesnė forma tiems principams suteikta Madrido forume, kuriame visos suinteresuotosios šalys susitarė dėl savanoriškų „Gerosios patirties, kaip suteikti trečiosioms šalims teisę naudotis saugyklomis, gairių laikymo sistemos operatoriams“ (angl. *Guidelines for Good Third Party Access Practice for Storage System Operators)*. Tačiau ERGEG padarė išvadą, kad iš esmės šios gairės įgyvendinamos blogai.

Veiksmingam jų taikymui užtikrinti Komisija siūlo keturias priemones:

– nustatyti teisiškai privalomus gairių principus ir numatyti išsamią gairių įgyvendinimo tvarką, vadovaujantis komitologijos procedūra;

– teisine ir funkcine prasme atskirti tiekimo įmonėms priklausančius laikymo sistemos operatorius;

– padidinti nacionalinių reguliavimo institucijų įgaliojimus prižiūrėti teisės naudotis saugyklomis suteikimą;

– reikalauti aiškios saugyklų reguliavimo tvarkos.

Kad minėtos gairės būtų teisiškai privalomos, reglamente bus apibrėžta, kaip laikymo sistemos operatoriai privalo suteikti trečiosioms šalims teisę naudotis saugyklų paslaugomis, kaip jie turėtų skirti pajėgumus ir valdyti perkrovą. Jame taip pat bus apibrėžti skaidrumo reikalavimai ir siūlomos priemonės, kaip sudaryti sąlygas laikymo pajėgumų antrinės rinkos plėtrai. Šiomis taisyklėmis turėtų būti užtikrinta, kad visi turimi laikymo pajėgumai nediskriminuojant ir skaidriai būtų siūlomi trečiosioms šalims rinkoje, o pajėgumų kaupimo

būtų pabrėžtinai rekomenduojama vengti. Šios taisyklės, be kita ko, bus naudingos užtikrinant suderinamumą su siūlomais minimaliais reikalavimais infrastruktūroms, kurioms padaryta išimtis.

Reikalaujant teisine ir funkcine prasme atskirti laikymo sistemos operatorius, vartotojai turės žymiai daugiau realių galimybių naudotis saugyklomis. Šiuo metu, jei tiekėjai pageidauja naudotis saugykla, jie turi kreiptis į konkurentus, kad sudarytų naudojimosi ta saugykla sutartį, o tai neskatina pasitikėjimo rinka ir trukdo naujiems dalyviams į ją patekti. Nustačius laikymo sistemos operatorių atskyrimo reikalavimą padėtis pagerės, o konkurentai bei reguliavimo institucijos galės patikrinti, ar rinkoje siūlomi visi turimi saugyklų pajėgumai.

Komisija siūlo pareikalauti, kad visos valstybės narės apibrėžtų ir viešai paskelbtų kriterijus, kada ir kaip taikomi teisės naudotis saugyklomis suteikimo trečiosioms šalims reikalavimai, ir taip panaikinti neaiškumą, susijusį su rinkoje siūlomų saugyklų pajėgumų dalimi. Reguliavimo institucija įpareigojama kontroliuoti, ar šie kriterijai teisingai taikomi visoms saugykloms.

5.4. Teisė naudotis SGD terminalais

Suskystintų gamtinių dujų (SGD) vaidmuo į Europos Sąjungą tiekiant gamtines dujas tampa vis svarbesnis, į SGD terminalus daug investuojama arba planuojama investuoti. Dėl šios priežasties būtina nustatyti skaidrias teisės naudotis SGD terminalais suteikimo taisykles. Reguliavimo institucijos nustatė poreikį, o ERGEG parengė gaires, kurių tikslas – parengti bendrą teisės naudotis SGD terminalais suteikimo trečiosioms šalims metodiką.

Nors statant daugelį SGD terminalų buvo pasinaudota direktyvos 22 straipsnyje numatyta galimybe netaikyti trečiosios šalies teisės jais naudotis reikalavimų ir reguliavimo intervencinių priemonių, yra SGD terminalų, kuriems minėtos taisyklės galioja. Kadangi dabartinėje direktyvoje nustatytas tik bendras reikalavimas, kad prieiga turi būti reguliuojama, šį reikalavimą valstybės narės gali skirtingai interpretuoti. Be to, išimtis pagal 22 straipsnį visada yra laikina, o pasibaigus nustatytam laikotarpiui SGD terminalams taikomos reguliavimo priemonės. Todėl Komisija siūlo tiksliau apibrėžti trečiųjų šalių teisės naudotis SGD terminalais taisykles. Kad gairės būtų teisiškai privalomos, reglamente bus nustatyta, kaip SGD terminalų operatoriai turėtų suteikti trečiosioms šalims teisę naudotis SGD terminalų paslaugomis, kaip skirti pajėgumus ir valdyti perkrovą. Jame bus taip pat apibrėžti skaidrumo reikalavimai ir siūlomos priemonės, kaip sudaryti sąlygas plėtoti terminalo pajėgumų antrinę rinką. Šios taisyklės, be kita ko, bus naudingos užtikrinant suderinamumą su siūlomais minimaliais reikalavimais infrastruktūroms, kurioms padaryta išimtis.

5.5. Ilgalaikės tiekimo sutartys

Dvišalėmis mažmeninio dujų tiekimo sutartimis suteikiama galimybė daug energijos vartojantiems sektoriams geriau prognozuoti kainas. Tačiau kyla rizika, kad dėl tokių sutarčių konkurentams bus sunku patekti į mažmeninių vartotojų rinką, nes vartotojams bus trukdoma pakeisti tiekėją ir taip bus ribojama konkurencija. Kad sumažintų neaiškumą rinkoje, artimiausiais mėnesiais Komisija tinkama forma pateiks dvišalių ilgalaikių mažmeninio tiekimo sutarčių ir ES konkurencijos teisės atitikties rekomendacijas.

5.6. Laipsniško Europos mažmeninės rinkos kūrimo principai

Nei elektros energijos, nei gamtinių dujų sektoriuje Europos mažmeninė rinka (namų ūkiai ir mažos įmonės) kol kas neegzistuoja: net darant prielaidą, kad vartotojai turi pasirinkimo teisę, jie vis dar privalo pasirinkti toje pačioje šalyje įsisteigusį tiekėją. Pagrindinis elektros energijos ir dujų vidaus rinkų tikslas – sukurti tikrą Europos galutinių vartotojų rinką, kuri būtina, kad būtų sukurtos konkurencingos rinkos ir užtikrintas didžiausias veiksmingumas. Kad visi ES piliečiai galėtų naudotis konkurencijos privalumais, svarbu liberalizuoti mažmeninę rinką. Jei liberalizavimo privalumais galėtų naudotis tik stambūs vartotojai, galiausiai Europos namų ūkiai turėtų subsidijuoti savo pramonę, o investicijų į naujus gamybos ir tiekimo pajėgumus signalai būtų iškraipomi. Nuo 2007 m. liepos 1 d. visos mažmeninės ES rinkos atvertos konkurencijai, tačiau praktiškai daugelis vartotojų tebėra susieti su savo istoriniais tiekėjais, nes neįgyvendinta tinkama teisinė sistema, kaip buvo reikalauta. Europos mažmeninę rinką galima sukurti tik palaipsniui. Siekdama paskatinti šį procesą ir remdamasi teigiama Florencijos ir Madrido forumų patirtimi, Komisija svarsto galimybę sukurti mažmeninių vartotojų forumą. Šiame forume daugiausia dėmesio būtų galima skirti specifiniams mažmeninės rinkos klausimams, jame dalyvaudamos visos suinteresuotosios šalys galėtų padėti kurti ES mažmeninę rinką. Forumo dalyviai teiktų rekomendacijas dėl siūlomų įpareigojimų valstybėms narėms ir reguliavimo institucijoms nustatyti aiškias konkurencijos mažmeninėje rinkoje taisykles, kad palaipsniui suderinus rinkos taisykles būtų sudarytos sąlygos suformuoti tarpvalstybines mažmenines rinkas.

Gerai veikiančios mažmeninės rinkos taip pat bus labai svarbios informuojant žmones apie namų ūkių suvartojamą energijos kiekį ir energijos kainas, nes būtina, kad namų ūkiai padėtų įgyvendinti priemones, kuriomis siekiama mažinti išmetamą CO_2 kiekį ir didinti energijos vartojimo efektyvumą. Tiekėjams konkuruojant dėl namų ūkių, žmonės turės daugiau su energija susijusios informacijos. Tačiau dabartinė praktika, kai vartotojai tik po metų gauna galutinę suvartotos energijos sąskaitą, nedidina vartotojų informuotumo, o tiekėjams nesudaromos sąlygos teikti konkurencingas paslaugas ir atsižvelgti į specialių poreikių turinčius namų ūkius. Todėl tiekėjai turi teikti daugiau informacijos, kad vartotojai dažniau gautų informaciją apie suvartotą energijos kiekį ir sąnaudas.

Akivaizdu, kad suteikiant vartotojams pasirinkimo laisvę kartu būtina užtikrinti tvirtas jų teisių apsaugos garantijas. Jau dabartinėje direktyvoje nustatytas aukštas pažeidžiamų vartotojų apsaugos lygis, kad jie būtų aprūpinti energija, būtina normaliam gyvenimui. Tačiau tam tikrose valstybėse šios priemonės buvo taikomos neteisingai, todėl siekdama aiškiau apibrėžti taikytinus principus, Komisija siūlo parengti privalomas gaires. Tuo pat metu Komisija siūlo suteikti daugiau teisių visiems vartotojams, be kita ko, suteikiant vartotojams teisę bet kada pakeisti tiekėją ir reikalaujant energetikos bendrovių, kad sąskaitos būtų apmokėtos per mėnesį po to, kai vartotojas pakeitė tiekėją.

Galiausiai, Komisija padarė išvadą, kad paskirstymo sistemos operatoriams šiuo metu taikomos teisinio ir funkcinio atskyrimo taisyklės yra tinkamos. Todėl Komisija nesiūlo 4 skyriuje nurodytų nuosavybės atskyrimo taisyklių taikyti paskirstymo sistemos operatoriams.

6. BENDRADARBIAVIMAS TIEKIMO SAUGUMUI PADIDINTI

6.1. Perdavimo sistemos operatorių vykdoma tiekimo saugumo priežiūra

Svarbu užtikrinti, kad elektros energijos ir dujų sistemos galėtų patenkinti paklausą ir tuomet, kai ji yra didžiausia. Elektros energijos sektoriuje tai įmanoma tik tuomet, kai pakanka gamybos pajėgumų (gamybos pajėgumo pakankamumas), o tinklu galima perduoti elektros energiją iš gamintojų galutiniams vartotojams (tinklo pajėgumo pakankamumas). Dujų sektoriuje reikia užtikrinti pakankamą importo ir laikymo pajėgumą.

Direktyvoje 2005/89/EB reikalaujama, kad nacionalinės reguliavimo institucijos, padedamos perdavimo sistemos operatorių, kasmet teiktų Komisijai elektros energijos tiekimo saugumo ataskaitas. Direktyvoje 2004/67/EB reikalaujama, kad valstybės narės pateiktų ataskaitą, kurioje aptartų dujų tiekimo saugumo padėtį ir reguliavimo sistemą, kuria siekiama skatinti investicijas į infrastruktūrą. Siūlomuose reglamentų (EB) Nr. 1228/2003 ir (EB) Nr. 1775/2005 pakeitimuose Europos perdavimo sistemos operatorių tinklui numatyta užduotis teikti kiekvienos žiemos bei vasaros, taip pat ilgalaikes sistemos tinkamumo prognozes. Kad būtų galima atsižvelgti į galimybes didžiausios paklausos sąlygomis eksportuoti ir importuoti elektros energiją bei dujas, būtina padėties visoje Europoje apžvalga. Dėl tarpvalstybinių elektros energijos ir dujų srautų vidaus rinkoje tokią apžvalgą reikia parengti Europos lygmeniu.

6.2. Valstybių narių bendradarbiavimas

Gamtinių dujų tiekimo saugumą ES reglamentuoja du teisės aktai. Pirmasis – Direktyva 2003/55/EB, kuria valstybėms narėms nustatyti bendrieji priežiūros įpareigojimai. Antrasis teisės aktas – Direktyva 2004/67/EB – konkrečiai reglamentuoja priemones, skirtas dujų tiekimo saugumui užtikrinti. Pastarąja direktyva sukurta Dujų koordinavimo grupė ir apibrėžtas „Bendrijos mechanizmas“, taikomas sutrikus dujų tiekimui.

Šie dokumentai sudaro veiklos koordinavimo pagrindą. Juose nei apibrėžiami kiekybiniai tiekimo saugumo tikslai, nei numatomi įpareigojimai dėl dujų atsargų. Pagaliau, juose nenumatyta regioninio bendradarbiavimo tvarka didelio tiekimo sutrikimo atveju.

Valstybės narės tik neseniai perkėlė Direktyvą 2004/67/EB į nacionalinę teisę. Jos 10 straipsnyje numatyta, kad iki 2008 m. gegužės 19 d. Komisija turi pateikti direktyvos įgyvendinimo ir ypač priemonių veiksmingumo ataskaitą, ir gali teikti tolesnius pasiūlymus dėl tiekimo saugumo. Visų pirma, šioje ataskaitoje bus aptariamos tiekimo saugumo užtikrinimo priemonės, susijusios su dujų atsargomis.

Dėl šios priežasties šiuo etapu dabartiniuose pasiūlymuose nenumatoma iš dalies keisti Direktyvą 2004/67/EB, ir aptariami tik du su ja susiję klausimai:

– *Didesni skaidrumo įpareigojimai, susiję su komercinėmis atsargomis*. Kiekvienas laikymo sistemos operatorius būtų įpareigotas kasdien skelbti informaciją apie saugyklose turimą naudojamą dujų kiekį. Toks įpareigojimas gerokai padidintų abipusį pasitikėjimą, kad sutrikus tiekimui bus suteikta regioninė ar dvišalė pagalba.

– *Solidarumas.* Valstybėms narėms siūloma bendradarbiauti skatinant regioninį ir dvišalį solidarumą. Bendradarbiauti numatoma tokiomis aplinkybėms, kurios galėtų sukelti didelį tiekimo sutrikimą, turintį įtakos valstybei narei. Tokio veiklos koordinavimo pavyzdžiai –

nacionalinių priemonių, kurių reikia imtis nepaprastosios padėties atveju, suderinimas ir praktinių tarpusavio pagalbos teikimo priemonių parengimas. Prireikus, Komisija priims solidaraus regioninio bendradarbiavimo gaires.

2007/0198 (COD)

Pasiūlymas

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS

iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 1228/2003 dėl prieigos prie tarpvalstybinių elektros energijos mainų tinklo sąlygų

(Tekstas svarbus EEE)

EUROPOS PARLAMENTAS IR EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdami į Europos bendrijos steigimo sutartį, ypač jos 95 straipsnį,

atsižvelgdami į Komisijos pasiūlymą[8],

atsižvelgdami į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę[9],

atsižvelgdami į Regionų komiteto nuomonę[10],

laikydamiesi Sutarties 251 straipsnyje nustatytos tvarkos[11],

kadangi:

(1) Nuo 1999 m. pradėjus palaipsniui kurti elektros energijos vidaus rinką buvo siekiama visiems Bendrijos vartotojams – piliečiams ar verslininkams – suteikti tikrą pasirinktį, sukurti naujas verslo galimybes, skatinti tarpvalstybinę prekybą, kad padidėtų veiksmingumas, susiformuotų konkurencingos kainos, įsigalėtų aukštesnio lygio paslaugų standartai ir kad būtų prisidedama užtikrinant tiekimo saugumą bei tausojančią plėtrą.

(2) 2003 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/54/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti Direktyvą 96/92/EB[12] ir 2003 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1228/2003 dėl prieigos prie tarpvalstybinių elektros energijos mainų tinklo sąlygų[13] gerokai paskatino elektros energijos vidaus rinkos kūrimą.

(3) Tačiau šiuo metu jokiai Bendrijos bendrovei neįmanoma užtikrinti teisės elektros energiją bet kurioje valstybėje narėje parduoti vienodomis sąlygomis, be diskriminacijos arba užtikrinti galimybės išvengti nepalankių aplinkybių. Visų pirma kol kas valstybėse narėse nėra užtikrinama nediskriminacinė prieiga prie energetikos tinklų ir jose nėra sukurta teisės aktais vykdoma vienodai veiksmingo lygio priežiūra.

---

8 OL C[…], […], p. […].
9 OL C[…], […], p. […].
10 OL C[…], […], p. […].
11 OL C[…], […], p. […].
12 OL L 176, 2003 7 15, p. 0037–0056.
13 OL L 176, 2003 7 15, p. 1

(4) Komisijos komunikate Europos Parlamentui ir Tarybai „Europos energetikos politika“[14] pabrėžiama elektros energijos vidaus rinkos kūrimo užbaigimo ir vienodų galimybių visoms ES elektros energetikos bendrovėms užtikrinimo svarba. Komisijos komunikate Europos Parlamentui ir Tarybai dėl elektros energijos ir gamtinių dujų vidaus rinkos perspektyvų[15] ir Komisijos komunikate „Europos gamtinių dujų ir elektros energijos sektorių tyrimas (galutinė ataskaita) pagal Reglamento (EB) Nr. 1/2003 17 straipsnį“[16] buvo įrodyta, kad šiuo metu galiojančios taisyklės ir taikomos priemonės nesudaro reikiamos sistemos, leisiančios sukurti tinkamai veikiančią vidaus rinką.

(5) Reglamentą (EB) Nr. 1228/2003, atsižvelgiant į tuos komunikatus, reikia padaryti tinkamą elektros energijos vidaus rinkos reguliavimo sistemai patobulinti.

(6) Pirmiausia reikia skatinti glaudesnį perdavimo sistemos operatorių bendradarbiavimą ir jų veiklos koordinavimą, kad būtų užtikrintas laipsniškas techninių ir komercijos taisyklių suderinamumas tam, jog būtų suteikiama ir įgyvendinama tikroji prieiga prie tarpvalstybinio perdavimo tinklų ir būtų užtikrintas suderintas bei veiksmingas perspektyvinis Bendrijos perdavimo sistemos planavimas ir pagrįsta techninė tos sistemos plėtra deramai atsižvelgiant į aplinką, ir kad būtų skatinamas energijos naudojimo veiksmingumas, moksliniai tyrimai bei naujovės, visų pirma siekiant užtikrinti, kad plačiau būtų naudojami atsinaujinantys energijos ištekliai ir diegiamos technologijos, kurias naudojant išmetamas mažas anglies dvideginio kiekis. Perdavimo sistemos operatoriai savo tinklus turėtų eksploatuoti laikydamiesi tų suderintų techninių taisyklių ir veikimo rinkoje kodekso.

(7) Siekiant užtikrinti tinkamiausią elektros energijos perdavimo tinklo valdymą ir kad būtų įmanoma prekiauti elektros energija bei ją tiekti mažmeniniams kitų valstybių narių vartotojams Bendrijoje, turėtų būti įsteigtas Europos perdavimo sistemos operatorių tinklas. Tinklas veiklą turėtų vykdyti laikydamasis Bendrijos konkurencijos taisyklių, kurios ir toliau taikomos Europos perdavimo sistemos operatorių tinklo priimamiems sprendimams. Tinklo užduotys turėtų būti aiškiai apibrėžtos, o veiklą jis turėtų vykdyti taip, kad būtų užtikrinamas veiksmingumas, atstovavimas ir skaidrumas. Dėl to, kad didesnę pažangą galima užtikrinti taikant veikimo regiono lygiu metodą, perdavimo sistemos operatoriai bendrojoje bendradarbiavimo sistemoje turėtų sukurti regionines struktūras, tačiau tuo pačiu užtikrindami, jog regiono lygiu pasiektus rezultatus būtų įmanoma suderinti su taisyklėmis ir investavimo planais Bendrijos lygiu. Kalbant apie bendradarbiavimą su tomis regioninėmis struktūromis daroma prielaida, kad elektros energijos perdavimo ir paskirstymo veikla iš tikrųjų yra išskirta nuo elektros energijos gamybos ir jos tiekimo veiklos, nes jeigu tos veiklos rūšys nebūtų atskirtos, tada perdavimo sistemos operatoriams bendradarbiaujant regioniniu lygiu galėtų kilti pavojus, jog bus imamasi konkurenciją iškraipančių veiksmų.

(8) Visi rinkos dalyviai yra suinteresuoti veikla, kurią turi vykdyti Europos perdavimo sistemos operatorių tinklas. Dėl to konsultacijos tampa esmine sudedamąja tos veiklos dalimi, o konsultacijų procesą palengvinti ir supaprastinti sukurtoms organizacijoms,

---

14 COM(2007) 1.
15 COM(2006) 841.
16 SEC(2006) 1724.

pvz., Vakarų Europos Elektros perdavimo koordinavimo sąjungai (UCTE), turėtų tekti svarbus vaidmuo.

(9) Atsižvelgiant į rinkos priežiūrą, kurią pastaraisiais metais vykdė nacionalinės reguliavimo institucijos ir Komisija, galima daryti išvadą, kad dabar taikomi skaidrumo reikalavimai ir galiojančios prieigos prie infrastruktūros taisyklės kol kas nėra veiksmingos.

(10) Reikia užtikrinti vienodas galimybes gauti informaciją apie fizinę sistemos būseną, kad visi rinkos dalyviai galėtų įvertinti bendrąją paklausos ir pasiūlos padėtį bei nustatyti, kodėl kinta didmeninė kaina Tam reikia išsamesnės informacijos apie elektros energijos gamybą, pasiūlą ir paklausą, tinklo pajėgumą perduoti elektros energiją, elektros energijos srautus ir techninę tinklo priežiūrą, paklausos ir pasiūlos atitiktį elektros energijos tinkle užtikrinančias paslaugas ir rezervinę galią.

(11) Kad rinka būtų pasitikima labiau, jos dalyviams neturi kilti abejonių, kad už nederamus veiksmus neįmanoma nesusilaukti poveikio priemonių. Kompetentingoms institucijoms turėtų būti suteikti reikiami įgaliojimai veiksmingai išnagrinėti pareiškimus dėl piktnaudžiavimo rinka. Dėl to kompetentingos institucijos turi turėti galimybę naudotis duomenimis, kad iš jų būtų galima išrinkti informaciją apie elektros energijos tiekimo įmonių priimamus operatyvinius sprendimus. Elektros energijos rinkoje elektros energijos gamybos bendrovės kasdien priima daug svarbių sprendimų ir jos tą informaciją nustatytos trukmės laikotarpį turėtų laikyti taip, kad ja galėtų naudotis kompetentingos institucijos. Nedaug elektros energijos pagaminančioms bendrovėms, kurios iš tikrųjų kažin ar gali sutrikdyti rinkos veikimą, tas įpareigojimas neturėtų būti nustatomas.

(12) Konkurencija dėl buitinių vartotojų turi vykti taip, kad tiekėjams nebūtų užkertamas kelias patekti į naujas mažmenines rinkas. Dėl to taisyklės, kurių reikia laikytis, ir įsipareigojimai, kuriuos prisiima tiekimo grandinės dalyviai, turi būti pranešti visiems rinkos dalyviams; taip pat tos taisyklės ir įsipareigojimai turi būti suderinti, kad būtų užtikrintas Europos rinkos integravimas.

(13) Reikėtų aktyviai skatinti investuoti į stambius naujus infrastruktūros objektus tuo pat metu užtikrinant, kad tinkamai veiktų elektros energijos vidaus rinka. Siekiant sustiprinti teigiamą jungiamųjų elektros linijų, kurioms buvo padaryta išimtis, poveikį konkurencijai ir tiekimo saugumui planavimo etape turėtų būti nustatytas rinkos dalyvių susidomėjimas ir įgyvendintos perkrovos valdymo taisyklės. Jeigu nuolatinės srovės jungiamosios linijos nutiestos daugiau nei vienos valstybės narės teritorija, Energetikos sektoriaus reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūra, įsteigta Reglamentu (EB) Nr. ...[17] turėtų išnagrinėti prašymą padaryti išimtį, siekiant, kad būtų geriau atsižvelgiama į tarpvalstybinį poveikį ir kad būtų lengviau atlikti administracinį nagrinėjimą. Be to, atsižvelgiant į išskirtinę šių pagrindinių infrastruktūros projektų, kuriems buvo padaryta išimtis, įgyvendinimo riziką, tiekimo ir gamybos įmonėms galima leisti laikinai nukrypti nuo visiško veiklos rūšių išskyrimo taisyklių įgyvendinant minėtus projektus.

---

[17] OL L...

(14) Reglamente (EB) Nr. 1228/2003 nustatyta, kad tam tikros priemonės turi būti priimtos pagal 1999 m. birželio 28 d. Tarybos sprendimą 1999/468/EB, nustatantį Komisijos naudojimosi jai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais tvarką[18].

(15) Sprendimas 1999/468/EB buvo iš dalies pakeistas Sprendimu 2006/512/EB, kuriuo įvesta reguliavimo procedūra su tikrinimu bendro pobūdžio priemonėms, skirtoms iš dalies pakeisti neesmines pagrindinio dokumento, priimto laikantis Sutarties 251 straipsnyje nurodytos tvarkos, nuostatas, *inter alia*, išbraukiant kai kurias tokias nuostatas arba įrašant naujas neesmines nuostatas.

(16) Pagal bendrą Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos[19] pareiškimą dėl Sprendimo 2006/512/EB, kad ta naujoji procedūra turi būti taikoma jau įsigaliojusioms priemonėms, priimtoms laikantis Sutarties 251 straipsnyje nustatytos tvarkos, tos priemonės turi būti pritaikytos laikantis taikomų procedūrų.

(17) Dėl Reglamento (EB) Nr. 1228/2003 Komisijai pirmiausia reikėtų suteikti įgaliojimus parengti ar patvirtinti minimalų suderinimo lygį užtikrinančias gaires, kad būtų pasiektas šio reglamento tikslas. Kadangi šios priemonės yra bendro pobūdžio ir jomis siekiama iš dalies pakeisti neesmines Reglamento (EB) Nr. 1228/2003 nuostatas ir Reglamentą (EB) Nr. 1228/2003 papildyti įrašant naujas neesmines nuostatas, tos priemonės turėtų būti priimtos taikant Sprendimo 1999/468/EB 5a straipsnyje nustatytą reguliavimo procedūrą su tikrinimu.

(18) Todėl Reglamentas (EB) Nr. 1228/2003 turėtų būti atitinkamai iš dalies pakeistas,

PRIĖMĖ ŠĮ REGLAMENTĄ:

1 straipsnis

Reglamentas (EB) Nr. 1228/2003 iš dalies keičiamas taip:

(1) 1 straipsnis papildomas šia dalimi:

„Šiuo reglamentu taip pat siekiama palengvinti tinkamai veikiančios ir skaidrios tarpvalstybinės mažmeninės rinkos ir tinkamai veikiančios skaidrios didmeninės rinkos formavimąsi. Jame nustatomos tų taisyklių derinimo priemonės.“

(2) Į 2 straipsnio 2 dalį įrašoma ši apibrėžtis:

h) „agentūra“ – tai Reglamentu (EB) Nr. ...[20] įsteigta Energetikos sektoriaus reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūra“.

(3) Įterpiami šie 2a ir2h straipsniai:

---

[18] OL L 184, 1999 7 17, p. 23. Sprendimas su pakeitimais, padarytais Sprendimu 2006/512/EB (OL L 200, 2006 7 22, p. 11).

[19] OL L 255, 2006 10 21, p. 1.

[20] OL L...

„2a straipsnis

Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklas

Visi perdavimo sistemos operatoriai Bendrijos lygiu bendradarbiauja įsteigdami Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklą, siekdami užtikrinti tinkamiausią Europos elektros perdavimo tinklo valdymą ir pagrįstą techninę to tinklo plėtrą.

2b straipsnis

Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklo įsteigimas

1. Ne vėliau nei [...] elektros energijos perdavimo sistemos operatoriai Komisijai ir agentūrai įteikia įsteigtino Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklo darbo tvarkos taisyklių, įstatų ir būsimų narių sąrašo projektus, įskaitant konsultacijų su kitomis suinteresuotosiomis šalimis organizavimo taisyklių projektą.

2. Per šešias savaites nuo gavimo dienos agentūra pateikia Komisijai nuomonę apie darbo tvarkos taisyklių, įstatų ir narių sąrašo projektus.

3. Komisija nuomonę apie darbo tvarkos taisyklių, įstatų ir narių sąrašo projektus pateikia per tris mėnesius nuo agentūros nuomonės pateikimo dienos.

4. Per tris mėnesius nuo Komisijos nuomonės gavimo dienos perdavimo sistemos operatoriai įsteigia Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklą, priima statutą, darbo tvarkos taisykles ir jas paskelbia.

2c straipsnis

Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklo užduotys

1. Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklas priima:

   a) 3 dalyje nurodytoms sritims taikomas technines taisykles ir veikimo rinkoje kodeksus;

   b) bendras tinklą eksploatuojat taikomas priemones ir mokslinių tyrimų planus;

   c) 10 metų investavimo planą (kas dvejus metus), įskaitant elektros energijos gamybos pajėgumų plėtros prognozę;

   d) metinę veiklos programą;

   e) metinę ataskaitą;

   f) kasmetinę elektros energijos gamybos pajėgumų pakankamumo vasaros ir žiemos mėnesiais prognozę.

2. Šio straipsnio 1 dalies d punkte nurodytoje metinėje veiklos programoje pateikiamas techninių taisyklių ir veikimo rinkoje kodeksų sąrašas, jų aprašymas, bendrasis tais metais parengtinas tinklo eksploatavimo, mokslinių tyrimų ir plėtros veiklos planas ir nurodomas jo įgyvendinimo tvarkaraštis.

3. Išsamios techninės taisyklės ir veikimo rinkoje kodeksas, atsižvelgiant į metinėje veiklos programoje apibrėžtas pirmenybines sritis, turi būti parengta šioms sritims:

   a) saugumo ir patikimumo taisyklės:

   b) sujungimo su elektros energijos perdavimo ir paskirstymo sistema ir prieigos taisyklės;

   c) duomenų mainų ir atsiskaitymo taisyklės;

   d) sąveikos taisyklės;

   e) operatyvinės procedūros tuo atveju, jeigu susiklostytų nepaprastoji padėtis;

   f) pajėgumų skyrimo ir perkrovos valdymo taisyklės;

   g) prekybos taisyklės;

   h) skaidrumo taisyklės;

   i) elektros energijos tinkle paklausos ir pasiūlos balansą užtikrinančių paslaugų teikimo taisyklės, įskaitant rezervinės galios taisykles;

   j) suderintojo perdavimo tarifo sudedamųjų dalių taisyklės, įskaitant kainų skirtingose vietovėse signalų ir tarpvalstybinių elektros energijos srautų perdavimo sistemos operatorių abipusiai taikomos finansinio kompensavimo sistemos taisykles;

   k) elektros energetikos efektyvumas (turimas omenyje elektros energijos perdavimo tinklas).

4. Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklas prižiūri, kaip įgyvendinamos techninės taisyklės ir veikimo rinkoje kodeksas bei šios priežiūros rezultatus pateikia šio straipsnio 1 dalies e punkte nurodytoje metinėje ataskaitoje.

5. Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklas kas dvejus metus skelbia Bendrijoje taikomą 10 metų investavimo į elektros energijos tinklą planą. Tame investavimo plane turi būti pateiktas atliktas integruotojo tinklo modeliavimas, parengtas veiksmų prognozuojamais atvejais aprašas, ataskaita apie elektros energijos gamybos pajėgumų pakankamumą ir įvertintas elektros energijos perdavimo tinklo atsparumas triktims. Investavimo planas visų pirmiausia turi būti parengtas remiantis nacionaliniais investavimo planais ir Transeuropinių energetikos tinklų gairėmis pagal Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą Nr. 1364/2006/EB[21]

[21] OL L 262, 2006 9 22, p. 1

Jame turi būti nurodytas investicijų trūkumas, pirmiausiai įvertintas tarpvalstybinio elektros energijos perdavimo pajėgumų atžvilgiu.

6. Komisijai paprašius Europos elektros energijos perdavimo sistemos operatorių tinklas pataria Komisijai priimant gaires, kaip nustatyta 8 straipsnyje.

2d straipsnis

Agentūros vykdoma priežiūra

1. Agentūra prižiūri, kaip atliekamos 2c straipsnio 1 dalyje nurodytos Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklo užduotys.

2. Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklas parengia techninių taisyklių ir veikimo rinkoje kodekso projektą, 10 metų investavimo planą ir metinę veiklos programą, įskaitant informaciją apie konsultacijų procesą, ir įteikia agentūrai.

   Agentūra per 3 mėnesius gali pateikti nuomonę Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklui.

   Agentūra tinkamai pagrįstą nuomonę pateikia Komisijai, jeigu agentūra mano, kad metinėje veiklos programoje arba 10 metų investavimo plane neužkertamas kelias diskriminuoti, neužtikrinama veiksminga konkurencija ir efektyvus rinkos veikimas.

2e straipsnis

Techninių taisyklių ir veikimo rinkoje kodekso parengimas bei įvertinimas

1. Pasitarusi su agentūra Komisija gali paraginti Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklą per pagrįstą laikotarpį parengti 2c straipsnio 3 dalyje išvardytoms sritims skirtas taisykles, jeigu Komisija mano, kad tokios taisyklės reikalingos veiksmingam rinkos veikimui užtikrinti.

2. Agentūra Komisijai pateikia tinkamai pagrįstą nuomonę, jeigu ji mano, kad:

   a) Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklo priimtomis techninėmis taisyklėmis arba veikimo rinkoje kodeksu, skirtu 2c straipsnio 3 dalyje išvardytoms sritims, neužkertamas kelias diskriminuoti, neužtikrinama veiksminga konkurencija ir efektyvus rinkos veikimas;

   b) Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklas per pagrįstą laikotarpį nesugeba susitarti dėl techninių taisyklių arba veikimo rinkoje kodekso, skirto 2c straipsnio 3 dalyje išvardytoms sritims;

   c) perdavimo sistemos operatoriai nesugeba įgyvendinti Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklo priimtų techninių taisyklių arba veikimo rinkoje kodekso, skirto 2c straipsnio 3 dalyje išvardytoms sritims.

3. Komisija savo nuožiūra arba gavusi agentūros rekomendaciją gali priimti 2c straipsnio 3 dalyje išvardytoms sritims skirtas gaires, jeigu Komisija mano, kad:

a) Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklo priimtomis techninėmis taisyklėmis arba veikimo rinkoje kodeksu, skirtu 2c straipsnio 3 dalyje išvardytoms sritims, neužkertamas kelias diskriminuoti, neužtikrinama veiksminga konkurencija ir efektyvus rinkos veikimas;

b) Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklas per pagrįstą laikotarpį nesugeba susitarti dėl techninių taisyklių arba veikimo rinkoje kodekso, skirto 2c straipsnio 3 dalyje išvardytoms sritims;

c) perdavimo sistemos operatoriai nesugeba įgyvendinti Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklo priimtų techninių taisyklių arba veikimo rinkoje kodekso, skirto 2c straipsnio 3 dalyje išvardytoms sritims.

Tokios priemonės, skirtos šio reglamento neesminėms nuostatoms iš dalies pakeisti jį papildant, priimamos laikantis 13 straipsnio 2 dalyje nurodytos reguliavimo procedūros su tikrinimu.

4. Šio straipsnio 3 dalies nuostatos nepažeidžia Komisijos teisės priimti ir iš dalies pakeisti 8 straipsnyje nurodytų gairių.

2f straipsnis

Konsultacijos

1. Atlikdamas užduotis Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklas pradiniame etape konsultuojasi išsamiai, atvirai ir skaidriai, ypač rengdamas technines taisykles, veikimo rinkoje kodeksą ir metinę savo veiklos programą, su visais suinteresuotaisiais rinkos dalyviais; turi būti konsultuojamasi su elektros energijos gamybos ir jos tiekimo įmonėmis, vartotojais, sistemos naudotojais, paskirstymo sistemos operatoriais, įskaitant atitinkamas (sektoriaus) asociacijas, technines institucijas ir suinteresuotųjų šalių forumus.

2. Visi dokumentai ir posėdžių protokolai, parengti dėl šio straipsnio 1 dalyje nurodytų klausimų, turi būti skelbiami.

3. Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklas, prieš priimdamas metinę veiklos programą ir 2c straipsnio 1 ir 3 dalyse nurodytas technines taisykles bei veikimo rinkoje kodeksą, nurodo konsultuojantis gautas pastabas ir kaip į jas buvo atsižvelgta. Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklas nurodo priežastis, dėl kurių į pastabas nebuvo atsižvelgta.

2g straipsnis

Sąnaudos

2a ir 2h straipsniuose nurodytos veiklos, kurią vykdo Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklas, sąnaudas padengia perdavimo sistemos operatoriai ir į jas atsižvelgiama apskaičiuojant tarifus.

2h straipsnis

Regioninis perdavimo sistemos operatorių bendradarbiavimas

1. Siekdami prisidėti prie 2c straipsnio 1 dalyje nurodytos veiklos, perdavimo sistemos operatoriai užtikrina, kad Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinkle būtų bendradarbiaujama regioniniu lygiu. Pirmiausia jie kas dvejus metus paskelbia regioninį investavimo planą ir juo remdamiesi gali priimti sprendimus dėl investavimo.

   Regioninio investavimo plano nuostatos parengiamos taip, kad nebūtų pažeidžiamas 2c straipsnio 1 dalies c punkte nurodytas 10 metų investavimo planas.

2. Perdavimo sistemos operatoriai prisideda rengiant operatyvines priemones, siekdami užtikrinti tinkamiausią elektros tinklo valdymą, energijos išteklių biržų steigimą, kad būtų skatinama energijos mainų plėtra ir tarpvalstybinio perdavimo pajėgumų skyrimas (šiam tikslui rengiami netiesioginiai aukcionai pirkti teisę naudoti pajėgumus) bei elektros energijos tinkle paklausos ir pasiūlos balansą užtikrinančios paslaugos integruojamos su rezervinės galios mechanizmu.

3. Komisija gali nustatyti kiekvienos regioninio bendradarbiavimo struktūros geografinį veiklos regioną. Tokios priemonės, skirtos šio reglamento neesminėms nuostatoms iš dalies pakeisti jį papildant, priimamos laikantis 13 straipsnio 2 dalyje nurodytos reguliavimo procedūros su tikrinimu.

   Tam tikslui Komisija gali konsultuotis su Europos elektros energijos perdavimo operatorių tinklu ir agentūra.“

(4) 5 straipsnis iš dalies keičiamas taip:

   (a) Pavadinimas išdėstomas taip: „Informacijos teikimas“

   (b) Įtraukiamos šios 4, 5 ir 6 dalys:

   “4. Perdavimo sistemos operatoriai skelbia atitinkamus duomenis apie elektros energijos prognozuojamą ir tikrąją paklausą, elektros energijos gamybos pajėgumų ir apkrovai įtakos turinčių įrenginių prieinamumą ir tikrąjį jų naudojimą, apie elektros tinklo ir jungiamųjų linijų prieinamumą ir jų naudojimą bei apie rezervinių elektros energijos gamybos pajėgumų įsigijimą pasiūlos ir paklausos balansui užtikrinti ir rezervinę galią.

5. Atitinkami rinkos dalyviai perdavimo sistemos operatoriams teikia reikiamus duomenis.

6. Elektros energijos gamybos bendrovės, kurioms nuosavybės teise priklauso elektros energijos gamybos įrenginiai arba kuriuos juos eksploatuoja, iš kurių bent viena valdo ne mažesnę nei 250 MW instaliuotą galią, penkerius metus turi laikyti ir pateikti nacionalinei reguliavimo institucijai, nacionalinei konkurencijos institucijai ir Komisijai kiekvieno įrenginio valandinius duomenis, kurių gali prireikti tikrinant visus operatyvinius dispečerių sprendimus ir teisės aktais reguliuojamą elektros energijos biržos, aukcionų dėl sujungimo pajėgumų, rezervinės galios pajėgumų rinkos ir rinkos be tarpininkų dalyvių veiksmus. Informacija apie kiekvieną elektros energijos gamybos įrenginį ir kiekvienos valandos informacija, kurią reikia laikyti (čia pateikiamas neišsamus sąrašas) – tai duomenys apie prieinamus elektros energijos gamybos pajėgumus ir numatytą rezervinę galią, įskaitant kiekvienam elektros energijos įrenginiui numatytą rezervinę galią pateikiant pasiūlymą ir pradėjus gamybą.“

(5) 6 straipsnio 6 dalis pakeičiama taip:

“6. Bet kokios pajamos iš nacionalinių perdavimo sistemų sujungimo pajėgumų paskyrimo turi būti naudojamos šiais tikslais (jie pateikiami surūšiuoti pagal svarbą):

(a) užtikrinti, kad paskirtais pajėgumais iš tikrųjų būtų įmanoma pasinaudoti;

(b) investicijoms į tinklą, kad būtų išlaikyti ir išplėsti nacionalinių perdavimo sistemų sujungimo pajėgumai;

Jeigu pajamų neįmanoma naudoti pirmos pastraipos a ir b punktuose nurodytiems tikslams, jas reikia pervesti į atskirą sąskaitą ir laikyti toje sąskaitoje tol, kol tas pajams bus įmanoma išleisti a ir b punktuose nustatytiems tikslams. Nepriklausomas sistemos operatorius visas pajamas, kurių liko įgyvendinus a ir b punktų nuostatas, laiko atskiroje sąskaitoje tol, kol jas bus įmanoma skirti naudoti pirmos pastraipos a ir b punktuose nurodytiems tikslams.“

(6) 7 straipsnis pakeičiamas taip:

„7 straipsnis

Naujos jungiamosios elektros linijos

1. Naujoms nuolatinės srovės jungiamosioms elektros linijoms tarp valstybių narių, jeigu pateikiamas prašymas, tam tikrą laikotarpį leidžiama netaikyti reglamento 6 straipsnio 6 dalies ir Direktyvos 2003/54/EB 8, 20 straipsnių, 23 straipsnio 2, 3 ir 4 dalių, jeigu laikomasi šių sąlygų:

(a) investicija turi paskatinti konkurenciją tiekiant elektros energiją;

(b) investavimo rizikos lygis toks, kad apskritai nebus investuojama, jeigu nebus padaryta išimtis;

(c) jungiamoji elektros linija nuosavybės teise turi priklausyti fiziniam ar juridiniam asmeniui, kuris bent juridiniu atžvilgiu nepriklausomas nuo sistemų operatorių, kurių sistemose ta jungiamoji elektros linija bus nutiesta;

(d) tos jungiamosios elektros linijos naudotojai mokės naudojimosi mokestį;

(e) iš dalies atvėrus rinką, kaip apibrėžta Direktyvos 96/92/EB 19 straipsnyje, jokia jungiamosios elektros linijos kapitalo ar veiklos sąnaudų dalis nebuvo atgauta iš jokios mokesčių, kuriuos už su jungiamąja elektros linija sujungtos perdavimo ar paskirstymo sistemos mokėjo už naudojimąsi ta linija, dalies;

(f) padarius išimtį nebuvo pažeistos konkurencijos nuostatos ar elektros energijos vidaus rinkos arba reguliuojamos sistemos, su kuria jungiamoji elektros linija sujungta, efektyvaus veikimo reikalavimai.

2. Pirma šio straipsnio dalis išimtiniais atvejais taip pat taikoma kintamosios srovės elektros jungiamosioms linijoms, jeigu atitinkamos investicijos sąnaudos ir rizika ypač didelė, palyginti su sąnaudomis ir rizika, kuri paprastai iškyla kintamosios srovės elektros jungiamąja linija sujungiant dvi gretimas nacionalines perdavimo sistemas.

3. Šio straipsnio 1 dalies nuostatos taip pat taikomos tuo atveju, jeigu gerokai padidinamas eksploatuojamų jungiamųjų elektros linijų pajėgumas.

4. Agentūra kiekvienu atveju gali spręsti, ar daryti šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse nurodytas išimtis. Išimtį galima taikyti visam naujos jungiamosios elektros linijos pajėgumui ar gerokai padidintam eksploatuojamos jungiamosios elektros linijos pajėgumui arba daliai naujos ar eksploatuojamos linijos pajėgumo.

Sprendžiant, ar daryti išimtį, kiekvienu atveju svarstoma, ar reikia nustatyti išimties galiojimo trukmės ir nediskriminacinės prieigos prie jungiamosios elektros linijos sąlygas. Sprendžiant dėl tų sąlygų pirmiausia atsižvelgiama į papildomą pajėgumą, kuris turi būti sukurtas arba eksploatuojamo pajėgumo modifikavimą, projekto įgyvendinimo trukmę ir nacionalines aplinkybes.

Prieš darydama išimtį agentūra sprendžia dėl pajėgumų skyrimo ir jų valdymo taisyklių bei tvarkos. Agentūra reikalauja, kad į perkrovos valdymo taisykles būtų įrašytas įpareigojimas nenaudojamus pajėgumus pasiūlyti rinkoje ir reikalauja, jog įrenginio naudotojams būtų suteikta teisė pajėgumus, dėl kurių jie turi sudarę sutartis, parduoti antrinėje rinkoje. Vertindama šio straipsnio 1 dalies a, b ir f punktuose nurodytus kriterijus agentūra atsižvelgia į tų pajėgumų skyrimo procedūros rezultatus.

Sprendimas padaryti išimtį, įskaitant bet kurias antroje pastraipoje nurodytas sąlygas, tinkamai pagrindžiamas ir skelbiamas. Agentūra konsultuojasi su atitinkamomis reguliavimo institucijomis.

5. Agentūra nedelsdama nusiunčia visų prašymų padaryti išimtį, kurie buvo jai įteikti, kopiją Komisijai. Agentūra apie sprendimą nedelsdama praneša Komisijai ir pateikia visą reikiamą informaciją apie sprendimą. Šią informaciją Komisijai galima pateikti kaip jungtinius duomenis, į kuriuos atsižvelgdama Komisija galėtų priimtų tinkamai pagrįstą sprendimą. Visų pirma ta informacija – tai:

a) išsamios priežastys, dėl kurių agentūra narė padarė išimtį, įskaitant finansinę informaciją, pagrindžiančią reikalingumą padaryti išimtį;

b) atliktą poveikio, kuris būtų padarytas konkurencijai ir efektyviam elektros energijos vidaus rinkos veikimui, jeigu būtų padaryta išimtis, analizę;

c) sąlygos, į kurias atsižvelgiant buvo nustatyta išimties galiojimo trukmė ir atitinkamos jungiamosios elektros linijos bendro pajėgumo dalis, dėl kurios buvo padaryta išimtis;

d) konsultacijų su atitinkamomis reguliavimo institucijomis rezultatai.

6. Per du mėnesius nuo pranešimo gavimo dienos Komisija gali nuspręsti paprašyti, kad agentūra iš dalies pakeistų arba atšauktų sprendimą padaryti išimtį. Tas laikotarpis prasideda kitą dieną po pranešimo gavimo. Minėtą dviejų mėnesių laikotarpį galima pratęsti dar dviem mėnesiais, jeigu Komisija nuspręstų prašyti papildomos informacijos. Tas laikotarpis prasideda kitą dieną po to, kai gaunama visa papildoma informacija. Dviejų mėnesių laikotarpį taip pat galima pratęsti, jeigu tam pritaria Komisija ir agentūra. Pranešimas laikomas atšauktu, jeigu prašoma informacija nepateikiama per prašyme nurodytą laikotarpį, išskyrus tuos atvejus, kai Komisijai ir agentūrai sutikus dar nepasibaigęs minėtasis laikotarpis pratęsiamas arba kai agentūra tinkamai pagrįstu pareiškimu informuoja Komisiją, kad jos nuomone pranešimas yra išsamus.

Agentūra per keturias savaites įgyvendina Komisijos sprendimą iš dalies pakeisti ar atšaukti sprendimą dėl išimties ir apie tai atitinkamai praneša Komisijai.

Komisija užtikrina neskelbtinos komercinės informacijos slaptumą.

Komisijos pritarimas sprendimui padaryti išimtį nustoja galioti praėjus dvejiems metams nuo jo priėmimo, jeigu iki to laiko nepradedama jungiamosios elektros linijos statyba, ir po penkerių metų, jeigu iki to laiko ta jungiamoji linija nepradedama eksploatuoti.

7. Komisija gali priimti 1 dalyje minėtų sąlygų taikymo gaires ir nustatyti 4 ir 5 dalies nuostatų taikymo tvarką. Tokios priemonės, skirtos šio reglamento neesminėms nuostatoms iš dalies pakeisti jį papildant, priimamos laikantis 13 straipsnio 2 dalyje nurodytos reguliavimo procedūros su tikrinimu.“

(7) Įterpiamas šis 7a straipsnis:

„7a straipsnis

Mažmeninės rinkos

Siekdamos palengvinti tinkamai veikiančios ir skaidrios tarpvalstybinės mažmeninės rinkos formavimąsi regiono ir Bendrijos mastu, valstybės narės užtikrina, kad perdavimo sistemos operatorių, paskirstymo sistemos operatorių, elektros energijos tiekimo įmonių, vartotojų ir, jeigu reikia, kitų rinkos dalyvių vaidmenys bei pareigos būtų apibrėžtos atsižvelgiant į sutartinius susitarimus, įsipareigojimus klientams,

pasikeitimo duomenimis ir atsiskaitymo taisykles, duomenų nuosavybę ir įsipareigojimą nuskaityti ir pateikti skaitiklių rodmenis.

Šios taisyklės turi būti skelbiamos, jos parengiamos taip, kad būtų užtikrinama suderinta prieiga prie kitos valstybės narės vartotojų, ir tas taisykles turi reguliariai persvarstyti reguliavimo institucijos.“

(8) 8 straipsnis pakeičiamas taip:

„8 straipsnis

Gairės

1. Jeigu reikia, tarpvalstybinių elektros energijos srautų perdavimo sistemos operatorių abipusiai taikoma finansinio kompensavimo sistemai skirtose gairėse pagal 3 ir 4 straipsniuose nustatytus principus apibrėžiama:

a) išsami informacija apie tvarką, pagal kurią nustatoma, kurie perdavimo sistemos operatoriai privalo mokėti kompensaciją už tarpvalstybinius elektros energijos srautus, įskaitant, kaip mokestis pagal 3 straipsnio 2 dalį paskirstomas nacionalinių perdavimo sistemų, iš kurių perduodami tarpvalstybiniai srautai, ir tų sistemų, į kurias tie srautai perduodami, operatoriams;

b) išsami informacija apie taikytiną mokėjimo tvarką, įskaitant laikotarpio, už kurį kompensacija mokėtina pagal 3 straipsnio 3 dalies 2 pastraipą, pirmojo etapo trukmės nustatymą;

c) išsami metodologija, pagal kurią nustatoma, už kuriuos tarpvalstybinius elektros energijos srautus pagal 3 straipsnį turi būti mokama kompensacija (atsižvelgiant į srautų kiekį ir tipą) ir tų srautų, perduotų iš pavienių valstybių narių perdavimo sistemų ar perduotų į tas sistemas, dydžio nustatymą pagal 3 straipsnio 5 dalį;

d) išsami sąnaudų ir naudos, kuri buvo gauta perduodant tarpvalstybinius elektros energijos srautus, nustatymo metodologija pagal 3 straipsnio 6 dalį;

e) išsami informacija, atsižvelgiant į tarpvalstybinių elektros energijos srautų perdavimo sistemos operatorių abipusiai taikomą finansinio kompensavimo sistemą, apie taip, kaip tvarkomi ne iš Europos ekonominės erdvės valstybių perduoti arba ne į tas valstybes perduoti elektros energijos srautai;

f) nacionalinių sistemų, kurios sujungtos nuolatinės srovės elektros linijomis, dalyvavimas pagal 3 straipsnį.

2. Gairėse taip pat galima nustatyti reikiamas taisykles, kurias įgyvendinant būtų įmanoma laipsniškai suderinti principus, kuriais remiantis apskaičiuojami mokesčiai, kuriuos pagal nacionalinės tarifų sistemos nuostatas moka gamintojai ir vartotojai (apkrova), įskaitant tarpvalstybinių elektros energijos srautų perdavimo sistemos operatorių abipusiai taikomos finansinio kompensavimo sistemos dalies išskyrimą nacionaliniuose tinklo mokesčiuose ir kainų skirtingose vietovėse atitinkamų bei patikimų signalų pagal 4 straipsnyje nustatytus principus teikimą.

Gairėse numatoma nuostata dėl kainų skirtingose vietovėse atitinkamų bei patikimų suderintų signalų teikimo Europos lygiu.

Joks derinimas šiuo atžvilgiu neturi kliudyti valstybėms narės taikyti tvarką, užtikrinančią, kad vartotojų (apkrova) mokamus tinklo prieigos mokesčius būtų įmanoma palyginti visoje jų teritorijoje.

3. Jeigu reikia, minimalų suderinimo lygį, kad būtų įmanoma pasiekti šio reglamento tikslus, užtikrinančiose gairėse taip pat nustatoma:

a) išsamūs informacijos teikimo reikalavimai pagal 5 straipsnyje nustatytus principus;

b) išsami su 7a straipsnyje aptariamais mažmeninės rinkos klausimais susijusi informacija;

c) išsami su elektros tinklų sujungimo taisyklėmis, reglamentuojančiomis perdavimo sistemos operatorių santykius su prijungtais vartotojais, susijusi informacija;

d) išsami su sąveikos taisyklėmis susijusi informacija;

e) išsami su prekyba elektros energija susijusi informacija;

f) išsami informacija, susijusi su taisyklėmis, pagal kurias įsigyjami rezerviniai elektros energijos gamybos pajėgumai pasiūlos ir paklausos balansui užtikrinti, ir rezervinės galios taisyklėmis (šiomis taisyklėmis siekiama gilinti elektros energijos tinkle paklausos ir pasiūlos balansą užtikrinančių trumpalaikių elektros tiekimo paslaugų rinkos integravimą su rezervinės galios rinka);

g) su investavimo paskatų taisyklėmis susijusi išsami informacija, įskaitant kainų skirtingose vietovėse signalus;

h) išsami informacija, susijusi 2c straipsnio 3 dalyje išvardytais klausimais.

4. Prieinamų nacionalines elektros energijos sistemas jungiančių jungiamųjų elektros linijų pajėgumų valdymo ir paskyrimo gairės pateiktos priede.

5. Komisija gali priimti gaires, skirtas šio straipsnio 1–3 dalyse išvardytiems klausimams. Komisija šio straipsnio 4 dalyje nurodytas gaires gali iš dalies pakeisti, laikydamasi 5 ir 6 straipsniuose nustatytų principų; visų pirma tas gaires pakeisti tam, kad į jas būtų įtrauktos išsamios iš tikro taikomos pajėgumų paskyrimo gairės ir kad perkrovos valdymo sistemos būtų tobulinamos taip, jog jos būtų suderinamos su vidaus rinkos tikslais. Jeigu reikia, darant minėtus pakeitimus pagal 5 straipsnio 2 dalį turi būti parengtos bendros taisyklės dėl elektros tinklo naudojimo ir eksploatavimo minimalių saugos ir eksploatavimo standartų.

Tokios priemonės, skirtos šio reglamento neesminėms nuostatoms iš dalies pakeisti jį papildant, priimamos laikantis 13 straipsnio 2 dalyje nurodytos reguliavimo procedūros su tikrinimu.

Priimdama arba iš dalies keisdama gaires Komisija užtikrina, kad jomis būtų užtikrinamas minimalus suderinimo lygis, reikalingas pasiekti šio reglamento tikslus ir kad nebūtų reguliuojami šio reglamento tikslams siekti nereikalingi klausimai.

Priimdama arba iš dalies keisdama gaires Komisija nurodo, kokių veiksmų ėmėsi tam, kad trečiosios šalies, Europos elektros sistemos sudedamosios dalies, taisyklės atitiktų minėtas gaires.

Tas gaires priimdama pirmą kartą Komisija užtikrina, kad į pateiktas kaip vienos priemonės projektas tas gaires būtų įtraukti bent šio straipsnio 1 dalies a ir d punktuose ir 2 dalyje nurodyti klausimai.“

(9) 13 straipsnio 2 dalis pakeičiama taip:

“2. Kai daroma nuoroda į šią dalį, taikomos Sprendimo 1999/468/EB 5a straipsnio 1–4 dalys ir 7 straipsnis, atsižvelgiant į to sprendimo 8 straipsnį.“

2 straipsnis

Šis reglamentas įsigalioja 20 dieną nuo jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Šis reglamentas yra privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse.

Priimta Briuselyje, […]

Europos Parlamento vardu	*Tarybos vardu*
Pirmininkas	*Pirmininkas*